د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ټولنیز لوستونه

شپږم ټولګی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۸۹ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

TM TM TM TM TM TM TM TM

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري.
په بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په کلکه منع
ده. له سرغړونکو سره قانوني چلند کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ټولنیز لوستونه

شپږم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۸۹ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب د تالیف، څېړنې او تدقیق کمېټې

لیکوال:

۱. د سر مؤلف مرستیال عبدالغیاث غوري د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ټولنیزو علومو د ډیپارټمنت غړی.

د څېړنې او تدقیق کمېټې:

ملي شورا:

د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

پوهنې وزارت:

۱. محمد عزیز بختیاري د پوهنې وزارت سلا کار
۲. سرمؤلف الحاج نجیب الله (امین افغان) د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارټمنت آمر.
۳. د سرمؤلف مرستیاله شکیلا حبیب رحیمي د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارټمنت علمي غړې.
۴. مؤلف شیر محمد رونقي د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارټمنت علمي غړی.
۵. د مؤلف د مرستیال کاندید رحمن عنایت د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارټمنت علمي غړی.
۶. راحله روښنا د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارټمنت سلاکاره.
۷. عبدالاحد غزنیوال د پوهنې وزارت د علمي شورا غړی.
۸. د سرمؤلف مرستیال محمد افضل د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارټمنت علمي غړی (ژباړونکی).
۹. سیف الرحمن آشنا د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنت ادیټور.
۱۰. د مولف د مرستیال نوماند محمد حسین احمدزی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د ریاست د ټولنیزو علومو د دیپارتمنت علمي غړی

د محتویاتو، دینی، فرهنګي او سیاسي برخو د څېړنې او کره کتنې کمېټې:

- دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد آصف ننګ د پوهنې وزارت د خپرونو او اطلاعاتو رئیس.

د څېړنې او تدقیق د څارنې کمیته:

– دکتور عبدالغفور غزنوي د پوهنې وزارت د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین، دکمېټې رئیس
_ محمد صدیق پتمن د پوهنې وزارت تدریسي مرستیال. غړی.
_ د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستانی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف رئیس. غړی.

طرح،کمپوز او ډیزاین: حمید الله "غفاري"

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچي يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پېغام

ګرانو استادانو، ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کیږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده‌کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤولیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

سرلیک	مخ
د افغانستان اسلامي جمهوریت	۱-۲
د افغانستان ملکي وېش	۳-۵
دولت ته د ټولنې اړتیا	۶-۷
زمورِ دولت	۸-۹
د افغانستان اساسی قانون	۱۰-۱۱
ملي یووالی	۱۲-۱۳
له ۱۳۵۲ نه تر ۱۳۸۰ لمریز کاله پورې د افغانستان پېښو ته یوه لنډه کتنه	۱۴-۱۷
د بُن غونډه	۱۸-۱۹
لنډ مهاله اداره	۲۰-۲۱
بېړنۍ لویه جرګه	۲۲-۲۳
د افغانستان اسلامي انتقالي دولت	۲۴-۲۵
د هېواد د بیارغونې پیل	۲۶-۲۷
دجمهوري ریاست ټاکنې	۲۸-۲۹
د افغانستان پارلمان	۳۰-۳۲
د افغانستان ګاونډي هیوادونه	
د پاکستان اسلامي جمهوریت	۳۳-۳۴
د ایران اسلامي جمهوریت	۳۵-۳۶
تاجکستان	۳۷-۳۸
ازبکستان	۳۹-۴۰
ترکمنستان	۴۱-۴۲
چین	۴۳-۴۴
د اسلام تاریخ	
د اسلام د مخه د عربستان د ټاپو وزمې حالات	۴۵-۴۷
د حضرت محمد(ص) ژوند له زیږیدو تر بعثت پورې	۴۸-۵۰
د حضرت محمد (ص) ژوند (له بعثته تر هجرته)	۵۱-۵۲
د حضرت محمد(ص) ژوند (له هجرته تر رحلته)	۵۳-۵۶

سرلیک	مخ
خلفاي راشدین	
حضرت ابوبکرصدیق(رض) له ۱۱تر ۱۳هجري کال پورې	۵۷-۵۸
حضرت عمر(رض) له ۱۳نه۲۴ هـ. پورې	۵۹-۶۱
حضرت عثمان(رض) له ۲۴نه ۳۶ هــ. پورې	۶۲-۶۳
حضرت علي(رض)له۳۶-۴۰هــ.پورې	۶۴-۶۶
په افغانستان کې د اسلام دین خپریدل	۶۷
د بشر حقوق او حیثیت	۶۸-۷۰
د ژوندانه چاپېریال	۷۱-۷۲
دخانیات	۷۳-۷۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) **لوست**:

د افغانستان اسلامي جمهوريت

موخه:	
موخــه: زده کــوونکي بايــد پــه دې پــوه شــي چــې افغانستان په کومه لويه و چه کې پروت دی.	

نفوس	د خلکو شمېره
مساحت	د خاورې پراخوالی
بر اعظم	لويـه و چـه لکـه، آسـيا، اروپـا، افريقا،امريکا، استراليا، انتارکتيکا

– زموږ هېواد په کومه لويه وچه کې پروت دی؟

– آيا د افغانستان ګاونډ يان پېژنئ؟

افغانستان د آسيا په سوېل کې پروت دی. د ځمکې پراخوالی يې ۶۵۰،۰۰۰ کيلو متره مربع او د خلکو شمېرېې د مرکزي احصائې د ۱۳۸۶ هـ ش. کال د معلوماتو لـه مخـــــــــــې ۲۶،۰۰۰،۰۰۰ شپږويشتو ميليونو خلکو ته رسيږي. د افغانستان شمال لــــوري تــــه د تاجکــــــستان، ازبکـــــستان او ترکمنــــــستان هېوادونــه پراتــه

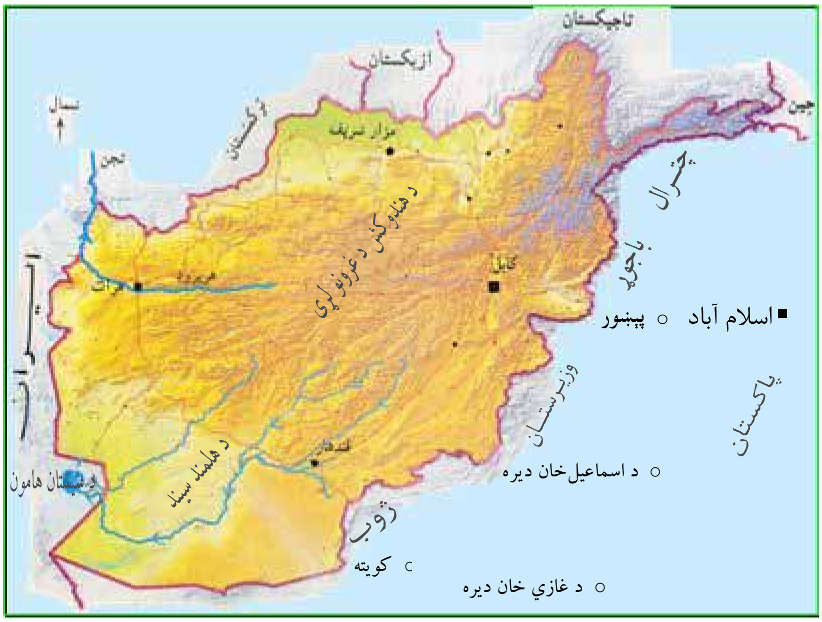

دي. افغانستان له لويديځ لوري د ايران له اسلامي جمهوريت سره ګډه پوله لـري او شمال ختيځ ته يې د چين د خلکو جمهوريت پروت دی. سوېل ختيځ تـه زمـوږ د هېواد او پاکستان د اسلامي جمهوريت تر منځ پوله د ډيورنـد پـه نـوم د تېـل شـوې کرښې په واسطه په نښه شوې چې د افغانستان خلک يې په رسميت نه پېژني .

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکي دې په ډلو وویشل شي، هره ډله دې د افغانستان ګاونډي هېوادونه وښيي او دهغو نومونه دې واخلي.

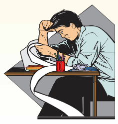

پوښتنې:

١. ا فغانستان څو ګاونډي هېوادونه لري؟

٢. د افغانستان شمال لوري ته څو هېوادونه پراته دي؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د افغانستان نقشه په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او په هغې کې ګاونډي هېوادونه وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) **لوست:**

دافغانستان ملکي ویش

موخه: زده کوونکي دي د افغانستان د ولایتونو او ولسوالیو شمېر زده کړي او د ولایتونو له نومونو سره دې ځانونه بلد کړي.

- **افغانستان څو ولایتونه لري؟**
- **افغانستان څو ولسوالۍ لري؟**

زموږ هېواد په ۳٤ ولایتونو وېشل شوی او پایتخت یې د کابل ښار دی. هر ولایت څو ولسوالۍ لري. د ټول هېواد د ولسوالیو شمېر ۳٦٤ ته رسیږی. د هېواد زیات وګړي په کلیو کې ژوند کوي او یو لږ شمېر یې په ښارونو کې اوسیږي. په لاندې جدول کې د هېواد د ولایتونو او د هغو د مرکزونو نومونه ولولئ.

د هېواد ولایتونه دالفبا په ترتیب

شمېره	د ولایت نوم	د ولایت مرکز
۱	ارزګان	تیرینکوټ
۲	بادغیس	قلعه نو
۳	بامیان	بامیان
٤	بدخشان	فیض آباد
۵	بغلان	پلخمري
٦	بلخ	مزارشریف
۷	پروان	چاریکار
۸	پکتیا	ګردیز
۹	پکتیکا	ښرنه
۱۰	پنجشېر	بازارک

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	دولایت نوم	دولایت مرکز
۱۱	تخار	تالقان
۱۲	جوزجان	شبرغان
۱۳	خوست	خوست
۱٤	دایکندي	نیلي
۱۵	زابل	قلات
۱٦	سرپل	سرپل
۱۷	سمنگان	ایبک
۱۸	غزني	غزني
۱۹	غور	چغچران
۲۰	فاریاب	میمنه
۲۱	فراه	فراه
۲۲	کندوز	کندوز
۲۳	کندهار	کندهار
۲٤	کابل	کابل
۲۵	کاپیسا	محمود راقي
۲٦	کونړونه	اسعدآباد
۲۷	لغمان	مهترلام
۲۸	لوګر	پل علم
۲۹	میدان وردگ	میدان ښار
۳۰	ننگرهار	جلال آباد
۳۱	نورستان	پارون
۳۲	نیمروز	زرنج
۳۳	هرات	هرات
۳٤	هلمند	لښکر گاه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

زده کوونکي دې په ډلو وویشل شي، هره ډله دې د ولایتونو نومونه واخلي او هغه دې په نقشه کې وښيي.

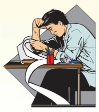

....

....

پوښتنې:

۱- افغانستان په څو ولایتونو وېشل شوی دی ؟

۲- د هېواد د ولسوالیو شمېر ولیکئ.

۳- د خپلو ګاونډیو ولایتونو نومونه ولیکئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

په خپله کتابچه کې د افغانستان نقشه رسم کړئ. او خپل ولایت پکې په څرګنده توګــه پــه نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳) لوست

دولت ته د ټولنې اړتيا

موخې:

- زده کوونکي بايد د دولت او حکومت د شتون له ارزښت سره آشنا شي
- زده کونکي بايد خپل ځانونه د ټولنې او د دولت د غړو په توګه احساس کړي

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ:

ټولنه	د خلکو يوه ډله چې ګډ فرهنګ لري ، په يوې ټاکلې ځمکې ژوند کوي او له يو بل سره منظمې سياسي، اقتصادي او ټولنيزې اړيکې لري.
سازمان	هغه تشکيلات چې خلک يې د يوې ګډې موخې لپاره کاروي.
حکومت	حکومت ديوه دولت سياسي او اجرائيوي برخه ده چې په يوه هېواد کې عامه نظم تأمينوي.
دولت	هغه لوړ سياسي جوړښت دی چې موخه يې د ټولنې د ژوندانه د چارو له اداري سره مرسته کول دي.

- ستاسو په نظر ټولنه څه شي ده؟
- نظم او همغږي په ټولنه کې څرنګه منځته راځي؟
- دولت څه دندې لري؟

ټولنه د انسانانو هغه ګډ شتون دی چې د اوږده وخت لپاره په يوه ګډه ځمکه کې ژوند کوي او له يو بل سره منظمې ټولنيزې، فرهنګي، سياسي، او اقتصادي اړيکې لري. هغه خلک چې په يوه هېواد کې ژوند کوي، د ټولنې يا د ملت په نامه ياديږي ځکه چې هغوی په مشترکه ځمکه کې ژوند کوي او د خپلو ټولنېزو او اقتصادي اړتيا وو لپاره منظمې، پايدارې او اوږدې اړيکې لري.

ټولنه د نظم او همغږی د ټينګښت د کورني او بهرني امنيت د تامينولو او د انحرافاتو او بيلاريود مخنيوي لپاره دولت ته اړتيا لري. يوه ټولنه دولت ته اساسي اړتيا لري. د وګړو او ډلو د هڅو د منظمولو لپاره دولت ته اړتيا لري. دولت خلکو ته د خدمت کولو، د امنيت د تامينولو او د خلکو د سو کالی لپاره بيلابيلې اداري جوړوي. د يادونې وړه ده هيڅ دولت نشي کولای چې له رئيس او مشر پرته جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي. دا مشر د پاچا، سلطان او یا جمهور رئیس په نوم یادېږی چې په بېلابېلو سیاسی نظامونو کې بېلابېل نومونه ورته غوره شویدي.

دولت دنده لري چې د ټولنې د مختلفو ادارو په منځ کې هماهنګي را منځ ته کړي.

دخلکود مال، ځان او ناموس ساتنه وکړي او که کوم بل هېواد د یرغل پلان ولري، د خپلې واکمنۍ او خاورې دفاع وکړي.

زده کوونکي دې په ډلو ووېشل شي، هره ډله دې درس خلاصه کړي او د هغو استازي دې په ټولګي کې ولولي.

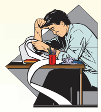

....

....

پوښتنې:

١- ټولنه تعریف کړئ.

٢- ولې ټولنه دولت ته اړتیا لري؟

٣- د دولت دندې ولیکئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

هغه ښوونځۍ تمثیل کړئ چې مدیر یا ښوونکی ونه لري.

ښاغلی ښوونکئ دې زده کونکي وپوهوي چې په هېڅ صورت سره په کتابونو کې څه ونه لیکي، بلکې پخپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴) لوست

زموږ دولت

موخې:
- شاګردان باید د افغانستان له دولت سره آشنا شي.
- شاګردان وکولای شي چې زموږ د دولت ار کان وپېژني.

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

فرهنګ	دیوې ټولنې دمادي اومعنوي ارزښتونو مجموعه
پارلمان	د خلکو د استازو د قانون جوړولو مجلس چې د ولسي جرګې او مشرانو جرګې له مجلسونو څخه جوړ دی.

- زموږ دولت څه ځانګړتیاوې لري؟
- آیا خلکو خپل دولت او حکومت ټاکلی دي؟

دنړۍ په مختلفو هېوادونو کې ډول ډول سیاسي نظامونه شته چې هر یو یې ځانته ځانګړتیاوې لري. دافغانستان داسلامي جمهوریت او زموږ د اوسني حاکمیت مهمه ځانګړتیا اسلامیتوب او دهغه وګړنیزتوب دي. دافغانستان په اسلامي جمهوري نظام کې دټولنې نیکبختي، وده او سوکالي د اسلام د مبین دین دحکمونو او لارښوونو په رڼا کې تامینېږي.

د دولت رکنونه:

دولت له لاندې درېو ګونو قواو نه جوړ شوی دی:

ولسي جرګه

۱– **مقننه قوه**: هغه قوه ده چې د خلکو او دولت لپاره قانون جوړوي د ولسي جرګې او مشرانو جرګې څخه متشکله ده .

۲–**اجرائیه قوه:** دا قوه د قوانینو د اجرا او تطبیق مسؤولیت په غاړه لري چې د وزیرانو له شورا یا کابینې او خپلواکو ادارو څخه جوړه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳-قضائیه قوه: دخلکو دعواګاني حل او فصل کوي او عدالت تامینوي چې له سترې محکمې او نورو محکمو څخه جوړه ده.

جمهور رئیس د درې ګونو قواوو (مقننه، قضائیه او اجرائیه) په سر کې دی او د درېګونو قواوو څارنه کوي

د هرې قوې دندې او صلاحیتونه په اساسي قانون کې ټاکل شوي دي

زده کوونکي دې په څو ډلو ووېشل شي، هره یوه ډله دې درس خلاصـــه او د هرې ډلې یو استازی دې هغه په ټولګي کې بیان کړي.

....

....

پوښتنې:

۱- زموږ دولت څه ځانګړتیاوې لري؟

۲- د درې ګونو قواوو نومونه واخلئ!

۳- دیورتنیو پوښتنو په څېر دوه نورې پوښتنې په ډله ییز یا انفرادي ډول جوړې کړئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

زده کوونکي دې دولتي اداري یا د ښوونځي اداري ته وروستل شي اړیکې، نظم او هماهنګي دې وګوري، هغه دې ولیکي او په ټولګي کې دې بیان کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵) لوست

د افغانستان اساسي قانون

له لاندې اصطلاحاتو او لغتونو سره اشنا شئ

موخه:
زده کوونکي باید له اساسي قانون سره اشنا شي او په خپل ژوندانه کې یې پلی کړي.

تصویب	د غونډې رسمي پرېکړه.
قوانین	د قوانینو ټولګه (مجموعه)
لایحه	د یوې اداري رسمي سند لکه د ښوونځی لایحه، چې په هغه کې د ښوونځي د ښوونکو او مسؤولینو دندې شرحه شوې وي.

د ټولنو او یا د وګړو د حقوقو د ساتنې او د نظم د راوستـــلو لپاره قوانینو او اصولو ته اړتیا ده. که چېرې په ښوونځي کې حاضري او مهال وېش او د ښوونکو او سرښوونکو تر منځ ټاکلې دندې نه وي، ښوونځي به هم خپل نظم او ترتیب له لاسه ورکړي. دا چې ښوونکي دې څو ګړۍ لوست ورکړي، سرښوونکي کومې دندې تر سره کړي، څارونکی د کومو دندو لپاره ښوونځي ته را شي، زده کوونکي دې څو ورځې حاضر وي چې په ازموینه کې د ګډون حق ولري. ټول د ښوونځي په لایحه کې لیکل شوي دي.

ددولت او ټولنې د ښـــه نظم لپاره په لویه جرګه کې د خلکو داستازو له خوا سند جوړېږي چې نوم یې اساسی قانون دی نور ټول قوانین باید د اساسي قانون په رڼا کې جوړ شي .

دافغانستان اساسي قانون په ۱۲ څپرکو (فصلونو) ۱۶۲مادو کې جوړ شوی دی زموږ د هېواد له اساسي قانون سره سم دهېواد رسمي دین داسلام مقدس دین اوزموږ حکومتي جوړښت اسلامي جمهوریت دي.

زموږ د هېواد اساسي قانون د لویې جرګې له خوا په ۱۳۸۲ لمریز کال کې تصویب شو. د اساسي قانون په شپږمه ماده کې راغلي دي: ((دولت دمترقي او پر مختللي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولنې د منځته راوړولو لپاره د ټولنيز عدالت پر بنسټ، دانساني کرامت په ساتلو، دبشر دحقوقو په ملاتړ، د دموکراسۍ په عملي کولو، د ملي يووالي په ساتلو د ټولو قومونو او قبيلو تر منځ د برابرۍ او د هېواد د ټولو سيمو په برابر پرمختګ مکلف دی.

زده کوونکي دې په څو ډلو ووېشل شي، هره ډله دې په خپل منځ کې د هغو کارونو په هکله چې په ښوونځي کې منع دي خبرې و کړي او د خپلو خبرو لنډيز دې خپلو ټولګيوالوته ووايي.

....

....

پوښتنې:

۱- د خلکو دحقوقو دساتنې اونظم د برابرولو لپاره څه شي ته اړتيا ده؟

۲- که په ښوونځي کې هر څوک خپله دنده سرته ونه رسوي، څه به وشي؟

۳- زموږ اساسي قانون څو مادې لري؟

له ټولګي څخه د باندې فعاليت:

د خپل ښوونکي په مرسته د اساسي قانون يوه نسخه پيداکړئ او کوښښ وکړئ چې خپلې دندې ددولت په مقابل کې او ددولت دندې د هېواد د ماشومانو په مقابل کې په ګوته کړئ.

SS (P) 0607

(c) ketabton.com: The Digital Library

(٦) لوست

ملي يووالی

موخې:

- زده کوونکي بايد د ملي يووالي او اتحاد په ارزښت پوه شي او په يووالي او پيوستون چې د بري سبب کېږي باور پيدا کړي.

په افغانستان کې بېلابېل قومونه ژوند کوي چې نومونه يې په لاندې ډول دي:
پښتون، تاجک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوڅ، پشه يي، نورستاني، ايماق، عرب، پاميري، قرغيز، قزلباش، ګجر، براهوي، هندوان او نور.
افغانستان دټولو افغانانو ګډ کور دی. دولت ټولو قومونو ته د خدمت کولو مکلفيت لري. ټول قومونه يو د بل حقوقو ته درناوی کوي چې ملي يووالی لا زيات ټينګ شي.
ملي بيرغ ، ملي سرود، ملي پوليس، ملي اردو او ټولنيزه پوهنه د افغانستان د ټولو قومونو د ملي يووالي نښې نښانې دي.

د يوه تجربه لرونکي پلار نصيحت

يوپوه او تجربه لرونکي پلار يوه ورځ خپل ټول زامن سره را ټول کړل چې هغوی ته نصيحت وکړي هغه څوداني نرۍ لښتې يوه د بلې په څنګ کې کېښودې او هغه لښتې يې کلکې سره وتړلې. او بيا يې نو دغه د لښتو ټولګه په وار سره خپلو زامنو ته ور کړه چې دغه ټولګه ماته کړي هغوی کوښښ وکړ خو له دغو زامنو څخه يو هم په دې بريالی نه شو چې دغه د لښتو ټولګه ماته کړي.
له دې وروسته دغه پوه، مجرب سپين ږيري سړي دغه د لښتو ټولګه پرانيستله او دغه لښتې يې يوه يوه په خپلو زامنو ووېشلې چې ماتې يې کړي . خو دا وار دهغه زامن په ډېره آسانی سره په دې بريالي شول څو دغه لښتې ماتې کړي داوخت نو دغه سپين ږيري خپل مخ د زامنو په لور واړاوه او ويې ويل زما زامنو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چېرې له یو بل څخه بیل اوسی دښمن به په ډېره آسانی تاسو ته ماته در کړي خو که چېرې تاسو یووالی ولری هېڅ دښمن به پر تاسو بریالی نشي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

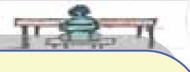

زده کوونکي دې په ډلو وویشل شي. هره ډله دې د لوست لنډیز ولیکي او یو تن دې د نورو په استازېتوب هغه په ټولګي کې د نورو زده کوونکو په وړاندې ولولي.

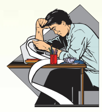

....

....

پوښتنې:

١– د افغانستان د قومونو نومونه واخلئ.

٢– د ملی یووالي د نښو نومونه واخلئ.

٣– د تجربه لرونکي پلار له نصیحته څه زده کوو؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

هغه کورنۍ تمثیل کړئ چې په هغې کې یووالی او اتفاق وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷) لوست

له ۱۳۵۲ نه تر ۱۳۸۰ لمريز کاله پورې
د افغانستان پېښو ته يوه لنډه کتنه

موخه :
زده کوونکي دې د خپل هېواد د وروستيو ديرشو کلونو له پېښو سره آشنايي پيدا کړي.

د ۱۳۵۲ لمريز کال د چنګاښ مياشتې د مخه په افغانستان کې مشروطه شاهي نظام و چې وروستنی ټولواک يې محمد ظاهر شاه و.

د ۱۳۵۲ لمريز کال د چنګاښ په ۲۶ مه نېټه محمد داؤد د يوې کودتا په ترڅ کې د چارو واګې په لاس کې ونيولې او د شاهي نظام پر ځای يې جمهوري نظام اعلان کړ. محمد داؤد د ۱۳۵۷ لمريز کال د ثور (غويي) تر مياشتې پورې د افغانستان ولسمشر و.

د ۱۳۵۷ لمريز کال د ثور د مياشتې په اوومه نېټه نور محمد تره کي د يوې نظامي کودتا په ترڅ کې د چارو واګې په خپل لاس کې واخيستې او د خپل رژيم نوم يې د افغانستان د خلق دموکراتيک جمهوريت کېښود. نور محمد تره کی د ۱۳۵۸ لمريز کال د وږي تر مياشتې پورې د دولت په مشرتابه کې پاتې شو او په ګوند کې دننه د راولاړ شوي اړو دوړ په پايله کې د حفيظ الله امين په دستور ووژل شو.

حفيظ الله امين د ۱۳۵۸ لمريز کال د وږي له مياشتې نه د همدغه کال د مرغومي تر مياشتې پورې د درو مياشتو لپاره د افغانستان د خلق د دموکراتيک جمهوريت د انقلابي شورا د مشر په توګه د چارو واګې په لاس کې لرلې. د حفيظ الله امين حکومت د ۱۳۵۸ لمريز کال د مرغومي د مياشتې په شپږمه د وخت د شوروي اتحاد د پوځ د مستقيم يرغل په واسطه له منځه يوړل شو.

د ۱۳۵۸ لمريز کال د مرغومي په شپږمه د وخت د شوروي اتحاد سرو لښکرو ببرک کارمل له شوروي څخه له ځانه سره راوست او د ګوند د عمومي منشي او د افغانستان د خلق دموکراتيک ګوند د انقلابي شورا د رئيس په توګه يې وټاکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرک کارمل هم د خپل حزب د سیاستونو تطبیقولو ته ادامه ورکړه او د ۱۳۶۵لمریز کال د غويی تر میاشتې پورې په واک کې پاتې شو.

په شوروي اتحاد کې د سیاست د بدلون په راتګ سره ببرک کارمل له واک نه ګوښه شو او ډاکټر نجیب الله د هغه پر ځای واک ته ورسید. نجیب الله د ۱۳۶۵ کال د غویي له میاشتې نه د ۱۳۷۱ کال د وري تر میاشتې پورې د افغانستان د دولت چارې په واک کې لرلې.

د افغانستان د متدینو خلکو جهاد چې د حاکم رژیم پر ضد پیل شوی و، د شوروي اتحاد د پوځي ځواکونو د تیري له امله زور واخیست. شوروي لښکرې د زیات زیان د لیدو له امله د افغانستان پرېښودو ته اړ شولې. د دغو لښکرو د ورستۍ ډلې وتل د ۱۳۶۷ کال د سلواغې په ۲۶ مه نېټه بشپړ شول.

د وخت د شوروي اتحاد د لښکرو تر وتلو وروسته د نجیب الله رژیم له نورو دریو کلونو نه هم زیات دوام وکړ، تر هغه چې د مجاهدینو رهبران کابل ته راننوتل او د ۱۳۷۱ کال د غویي په اتمه نېټه یې سیاسي واک تر لاسه کړ.

د ۱۳۷۱ لمریز کال په اتمه پروفیسور حضرت صبغت الله مجددي د دوو میاشتو لپاره د افغانستان د اسلامي دولت مشرتوب په غاړه واخیست.

د ۱۳۷۱ لمریز کال د چنګاښ له میاشتې نه د ۱۳۷۵ لمریز کال د تلې تر میاشتې پورې استاد برهان الدین رباني د افغانستان د دولت مشرتوب په غاړه درلود.
د ۱۳۷۵ لمریز کال د تلې په میاشت کې ملا محمد عمر مجاهد چې د طالبانو د تحریک رهبري یې په غاړه درلوده، واک ته ورسید او اسلامي امارت یې اعلان کړ.
په ۱۳۸۰ لمریز کال د چنګاښ په میاشت کې له ځواکه لرې کړای شو.
د افغانستان د اشغال په موده کې او د تحمیلي جګړو د دوام له کبله افغانستان ته په پراخه کچه زیانونه اوښتي دي، چې په لاندې ډول وړاندې کیږي:

- کابو دوو میلیونو وګړو خپل ژوند له لاسه ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زموږ زيات شمېر هېوادوال معلول او معيوب شول.
- د پنځو ميليونو په شاوخوا کې وګړي د خپل وطن پرېښودو او مهاجرت ته اړ شول.
- په ميليونونو کورنۍ له خپلو سيمو څخه بې ځايه شوې.
- ښارونه او کلي وران ويجاړ او زيات زيانمن شول.
- ټولګټي ودانۍ لکه دولتي تعميرونه، سړکونه، پلونه، فابريکې، کرنيز او د اوبو لګولو تأسيسات، د اوبو او برېښنا شبکې، د روغتيايي خدمتونو مرکزونه او ترانسپورتي سيستم يا خو وران او يا ډېر زيات زيانمن شول.
- د هېواد تاريخي اثار او کلتوري ارزښتمن ميراثونه لکه موزيمونه او تاريخي آبدات وران ويجاړ او يا خو تر ډېره حده زيانمن شول.
- د هېواد اقتصادي او ټولنيزه پرمختيا په ټپه ودريده او افغانستان په ټولو برخو کې له پرمختيا څخه وروسته پاتې شو.
- خلک له ستونزو، بيکاريو او بې وزليو سره مخامخ شول.
- په خلکو کې ډول ډول بې اتفاقي رامنځته شوې.
- جنګي او اخلاقي جرمونه زښت ډېر شول.
- د خلکو بنسټيز او مدني حقوق تر پښو لاندې شول. د يادونې وړ ده چې د تحميلي جنګونو له امله په هېواد کې د پوهنې او ښوونې روزنې ډګر ته ډېر زيات زيانونه واوښتل.
- يو ډېر شمېر پوهان او ښوونکي په شهادت ورسيدل.
- د ښوونځيو ودانۍ يا خو ورانې ويجاړې او يا هم زيانمنې شوې.
- د ښوونې او روزنې عادي سيستم له خنډ سره مخامخ شو او ورسره يې د څرنګوالي او کيفيت کچه هم را ټيټه شوه.
- نه يوازې د هېواد په ډېرو برخو کې ماشومان ښوونې او روزنې او ښوونځيو ته نه شو رسېدلای بلکې په ځينو دورو کې نجونې هم ښوونځيو ته له تګ او د ښوونې او روزنې له زده کړې څخه منع شوې.
- د هېواد ډېر بچيان نالوستي پاتې شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولو ته روښانه ده چې د نورو هېوادونو لاس وهنې په افغانستان کې د جګړو د دوام عامل و. له ډیرش کلنې جګړې د مخه د افغانستان سوله دوستو وګړو د هېواد په ټولو سیمو کې یو د بل تر څنګه د وروري، ملګرتیا او دوستۍ په روحیه ژوند کاوه. دا مهمه خبره ده چې افغانان په اتحاد او اتفاق سره ملي وحدت پیاوړی کړې او د پوهې د تر لاسه کولو په وسیله د جنګ وراني ویجاړې ببرته ودانې او افغانستان په یوه پر مخ تللي هیواد بدل کړي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

زده کوونکي دې په دوو ډلو ووېشل شي.
لومړۍ ډله دې په افغانستان کې د جګړو زیانونه او دویمه ډله دې د یووالي او پیوستون ګټې لست کړي.
دواړه ډلې دې په خپل وار سره دغه موضوعګانې خپلو ټولګیوالو ته ولولي.

پوښتنې:

۱. روسي ځواکونو په کوم کال پر افغانستان یرغل وکړ؟
۲. افغانستان په کومو ډګرونو کې ډیر زیانمن شو؟
۳. د ډاکټر نجیب الله حکومت په کوم کال کې له پښو ولوید؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

له زده کوونکو څخه هر یو باید د خپلو مشرانو په مرسته په تېرو دیرشو کلونو کې د ګران هېواد د ورانیو په هکله پنځه- پنځه کرښې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸) لوست

د بن غونډه

موخه:
ـ زده کوونکي دي دبُن له پرېکړو سره اشنا شي

د لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ.	
دموکراسي	دموکراسي د خلکو واکمنی د خلکو له خوا پر خلکو باندې.
استقرار	قرارنیول. ټینګتیا، ځای په ځای
مزایا	ښېګڼې او فضیلتونه

– د بن د غونډې جوړېدو ته څه اړتیا وه؟
– د بن په غونډه کې څه پرېکړې وشوې؟

د یادونې وړ ده چې د محمد داود تر جمهوري نظام وروسته زمونږ هېواد د یو لړ سیاسي ستونزو سره مخامخ شو. د دولتونو امنیت او ثبات له منځه ولاړ. د همدې ستونزو او اختلافونو د لیرې کولو لپاره په افغانستان کې د ملي سولې د ټینګېدو لاره

پرانیستل شوه. په افغانستان کې د شخړو د له منځه وړلو او د ملي روغې جوړې د پلي کولو، د تلپاتي سولې د راوستلو، د بشري حقونو د ساتلو او د یوه پراخ بنسټه ملي حکومت د جوړولو لپاره د افغانانو بېلابېلې سیاسي ډلې د ۱۳۸۰ لمریز کال د لیندۍ په میاشت کې د المان د بُن په ښار کې سره راغونډې شوې. په پای کې دغه غونډه د ملګرو ملتونو د استازي الاخضر ابراهیمي او د هغه د مرستیال فرانسېس وندرل تر مشرتابه لاندې تر زیاتو بحثونو وروسته لاندې موافقې ته ورسېده:

۱ – د شپږو میاشتو لپاره د لنډ مهالي حکومت جوړښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د بېړنۍ لويې جرګې پرانيستل او د ۱۸ مياشتو لپاره د "انتقالي" حکومت جوړول چې په دې موده کې اساسي قانون تدوين او ټول ټاکنې تر سره او انتخابي حکومت جوړ شي.
۳- په افغانستان کې د امنيت د راوستلو په منظور د نړيوالو ځواکونو استقرار او ځاي په ځاي کېدنه
۴- د نړېوالې ټولنې په مرسته د افغانستان بيار غونه.
۵- له ټولو هېوادونو، په تېره بيا د ګاونډيو هېوادونو سره د افغانستان د حکومت له خوا د دوستانه اړيکو تامين.

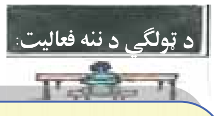

زده کوونکي دې په ډلو ووېشل شي. هره ډله دې د لوست لنډيز د خپلو استازو په مرسته د ټولګي په وړاندې ووايي.

....

....

پوښتنې:

سم ځوابونه غوره کړئ

۱. ټولنيز ژوند، د اړيکو غوښتونکي دی.

الف: ملي

ب: بين المللي

ج: الف او ب سم دي

د: هيڅ يو.

۲. انسانان هغه وخت کولای شي يو له بل سره مرسته او ګډ کار وکړي، چې .

الف: سوله او امنيت حاکم وي

ب: جګړه او ورانۍ دوام ولري

ج: الف او ب سم دي.

د: هېڅ يو.

۳. دبن غونډه د کومې موخې لپاره جوړه شوه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹) **لوست**

لنډ مهاله اداره

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ.

لنډ مهاله اداره	د حکومت هغه سیاسي ځانګړې دوره ده چې د یوه سیاسي نظام نه تر بل سیاسي نظام پورې د چارو واګې په لاس کې ولري.
بیل	ځانګړی،جلا
تضاد	مخالفت

موخه:
زده کوونکي دې د لنډ مهالې ادارې سره اشنا شي.

_ لنډ مهاله اداره څرنګه جوړه شوه؟

_ د لنډ مهالې ادارې دندې څه وې؟

مخکې مو ولوستل، د ۱۳۸۰ لمریز کال د لیندۍ (قوس) په میاشت کې د ملګرو ملتونو په سر پرستۍ د افغانانو تر منځ په بُن کې د سولې خبرې پیل شوې او په پای کې د حامد کرزي په مشرتابه د لنډ مهالې ادارې په جوړېدو سره پاې ته ورسېدې. د ۱۳۸۰ لمریز کال دجدي په لومړۍ نېټه دولتي واک رسماً د استاد برهان الدین رباني په مشرۍ له اسلامي دولت څخه د ښاغلي حامد کرزي په مشرۍ لنډمهالې ادارې ته ولیږ دیده او نوي کابینې په کار پیل وکړ.

په دې دوره کې د نجونو او هلکانو پر مخ دښوونځیو، مدرسو او پوهنتونونو دروازې پرانیستل شوې او ښځې په دولتي ادارو کې د کارکولو او زده کړو څخه یو ځل بیا برخمنې شوې. د ۱۳۴۳کال اساسي قانون د هغو مادو په استثنا چې د بن دموافقې سره په تضاد او یا په شاهي نظام پورې تړلې وې، د بن د موافقتنامې په اساس د اجراآتو وړ وګرځید. غیر دولتي موسسو(این جي اوز NGOs) خپل دفترونه په کابل کې پرانیستل او د هېواد بیا رغونه پیل شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ګروپي کار کې له یوبل سره په مشوره سم ځواب غوره کړئ:

لنډمهالې اداري د لاندنیو دندو سرته رسول په غاړه لرل.

الف: د خپلواکۍ، ازادۍ او ځمکنۍ بشپړتیا دفاع .

ب: د خپل منځي پوهې ،پخلاکیدلو او ملي یوالي لپاره هر اړخیزه کار.

ج: د افغانستان د ټولو وګړو او په تېره نارینه او ښځو د مساوي حقوقو لپاره مبارزه کول.

د: ټول سم دي.

پوښتنې:

۱– د افغانانو ترمنځ د سولې خبرې اترې په کوم تاریخ او چېرته وشوې؟

۲– په افغانستان کې د لنډمهالې کابینې چارې څه وخت او د چا تر مشرۍ لانــدې پیــل شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰) لوست

بیړنۍ لویه جرگه

موخه:

– زده کوونکي باید له بیړنۍ لویې جرگې سره آشنا شي

له لاندینیو لغتونو او اصطلاحاتو سره آشناشئ

بیړنۍ	غیرعادي او بیړني حالت
شخړه	دښمني کول، تېرى

– بیړنۍ لویه جرگه څرنگه منځته راغله؟

– په لویه جرگه کې کومې موضوعگانې تصویب شوې؟

د افغانستان د خلکو د مهمو او لرغونو دودونو څخه یو هم د جرگو او لویو جرگو جوړول دي چې د هېواد د مهمو ستونزو د حل لپاره جوړېږي.

د بن د غونډې د پرېکړو له مخې د ستونزو دحل اوفصل لپاره او د افغانستان د راتلونکي ملي یووالي د تامین په خاطر بیړنۍ لویه جرگه د ۱۳۸۱کال د غبرگولي له ۲۱ تر ۳۰ نېټې پورې د ۱۵۰۰ استازو په گډون دکابل د پولیتخنیک پوهنتون د لویې جرگې په خیمه کې جوړه شوه.

د بیړنۍ لویې جرگې دپرېکړو مهم ټکي په لاندې ډول دي:

– لنډمهالې اداره باید خپل ځاى انتقالي دولت ته وسپارى.

– محترم حامد کرزى د ۱۸ میاشتو لپاره د لنډمهالي اداري رئیس د انتقالي اسلامي دولت د رئیس په توگه و ټاکل شو.

د افغانستان د اسلامي انتقالي دولت وړاندیز شوې کابینه د تائید وړ وگرځیده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه پرېکړه وشوه چې په دې موده کې د هېواد اساسی قانون ولیکل شي او د تصویب لپاره لویې جرګې ته وړاندې شي. حکومت ته دنده و سپارل شوه چې د هېواد د بیا رغونې کړنلاره په ځانګړې توګه ترتیب او د هغې د عملي کولو لپاره اقدام وکړي.

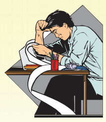

په بېړنۍ لویه جرګه کې کوم موضوعات تصویب شول؟ په ډله ییزه توګه پرې کار وکړئ او پایلې دې د ډلې استازي خپلو ټولګیوالو ته ولولي.

....

....

پوښتنې:

سم ځواب غوره کړئ

١- د ١٣٨١ هـــ. ش. بېړنۍ لویې جرګې ځکه ځانګړی اهمیت درلود چې:

الف: د افغانستان د خلکو استازو سلا او مشورو ته مخه وکړه او د خپل هېواد مشر یې وټاکه.

ب: د افغانستان د اسلامي انتقالي دولت له لوري وړاندیز شوې کابینه د تائید وړ وګرځیده.

ج: د لویې جرګې فضا کاملاً آزاده او د مواکراتیکه وه.

د: ټول ځوابونه سم دي.

٢- د لویې جرګې پرانیستل او یو له بل سره مشوره.

الف: یو اسلامي امر دی.

ب: یو هېوادنی امر دی.

ج: د افغانستان د خلکو له منل شوو دودونو څخه دی.

د: ټول ځوابونه سم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱) لوست

د افغانستان اسلامي انتقالي دولت

موخې:

- زده کوونکي دې د افغانستان داسلامي انتقالي دولت لــه مفهــوم سره اشنا شي
- زده کوونکي وکولای شي چې د لوست مهم ټکي په ګوته کړي

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

آرا	د رایو جمع، نظریات، رایه
بن	د المان یوښار دي

- د افغانستان اسلامي انتقالي دولت څنګه منځ ته راغی؟
- د افغانستان اسلامي انتقالي دولت کومې دندې تر سره کړې؟

د بن د تاریخي غونډې د ترون او د ۱۳۸۱ لمریز کال د بېړنۍ لــویې جرګــې د پرېکړو پر بنسټ لنډ مهالي اداري خپل ځای انتقالي دولت ته پرېښود.

د لنډ مهالي ادارې مشر محترم حامد کرزی د لویې جرګې له خوا د رایو په اکثریت د افغانستان د اسلامي انتقالي دولت د مشر په توګه وټاکل شو. د افغانستان اسلامي انتقالي دولت ډېرې دندې پر غاړه درلودې چې دلته یې ځینې مهمې دندې یادوو:

- د لویې جرګې له خوا د اساسي قانون تصویب.
- د خپلواکو او عادلانه ټاکنو پلي کول.
- د نویو پیسو(بانکنوټونو) چاپ او وېش.
- د بشر د حقوقو د خپلواک کمېسون جوړول.
- د ترهګرۍ، نشه یي توکو او د جنایاتو په وړاندې مبارزه.
- د نړۍ د ټولو هېوادونو په ځانګړي توګه له ګاونډیو هېوادونو سره د دوستانه او سوله ییزو اړیکو ټینګول.
- د ملي اردو جوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- عمومي بې وسلې کول(د وسلو ټولول).

زده کوونکي دې په ګروپونو کې د هیواد لپاره د نویو پیسو د چاپ او ویش د ګټو لست جوړ کړي او استازي دې د ټولګي په وړاندې بیان کړي.

....

....

پوښتنې:

۱. د افغانستان اسلامي انتقالي دولت څه وخت منځته راغی؟

۲. د افغانستان اسلامي دولت مهمې دندې په ګوته کړئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپلو دوستانو په مرسته د سولې په هکله یو مطلب ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲) لوست

د هېواد د بیارغونې پیل

موخه:
– د زده کوونکو آشنایي د بیارغونې له مفهوم سره

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

پروسه	بهیر، جریان، دعمل جریان
تحمیل	په جبر او زور په بل چا څه منل

د وروستیو کلونو په لړ کې د بهرنیو لاسوهنو او کورنیو جګړو له امله سر بېره پردې چې ملیونونه تنه مړه او معیوب شول، میلیونونه نور لیرې او نږدې هېوادونو ته کډوال شول. مخابرات، ارتباطي لارې، سوداګري، صنایع، پوهنه، کرنه، مالداري، او د هېواد نور مهم تاسیسات یا په بشپړه توګه له منځه لاړل یا سخت زیانمن شول.

په دې هکله لاندې پوښتنې مطرح کېږي؟

_ د افغانستان بیا رغونه څه وخت پیل شوه؟

_ دا بیا رغونه د کومو هېوادونو په مرسته تر سره شوه؟

د افغانستان سوله دوستو خلکو د کلونو، کلونو ربړ او ستونزو له زغملو وروسته دبن د پرېکړو اود نړیوالې ټولنې د همکارۍ پر بنسټ د ښاغلي حامدکرزي په مشرتابه لنډمهاله اداره رامنځته کړه. له هغه وروسته د نړۍ سوله دوستو هېوادونو د افغانستان له خلکو سره مرستو ته را ودانګل چې تېرې ورانۍ ابادې کړي.

تر ټولو رغنده مسأله د سرتاسري سولې ټینګښت و، چې ددې موخې لپاره ملي اردو او ملي پولیس د نړۍ سوله دوستو هېوادونو په مرسته تنظیم شول. د هېواد د بیارغونې لړۍ له پلان سره سم دوام لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

په افغانستان کې د ټپل شویو جګړو په لړ کې کوم شیان ویجاړ شول؟
په دې هکله یو له بل سره خبرې وکړئ او د خبرو پایله یادداشت کړئ.
په پای کې دې د ډلې یو غړی هغه په ټولګي کې ولولي او پوښتنو ته دې ځواب ورکړي:

....

....

پوښتنې:

۱- د جګړې په لړ کې زموږ د هېواد کوم تاسیسات ډېر زیانمن شول، نمونه یې واخلئ؟

۲- موږ د خپل وطن د ابادۍ په وړاندې څه مسؤولیتونه لرو؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

په هغه سیمه کې چې تاسو ژوند کوئ، د دولتي او غیر دولتي موسساتو(انجوګانو) له خوا کوم کارونه تر سره شوي دي؟ هغه د خپلو مشرانو په مرسته لست کړئ!

....

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳) لوست

د جمهوري ریاست ټاکنې

موخې:

- زده کوونکي دې د انتخاباتو او د انتخاباتو د کار له ډول سره اشنا شي.
- زده کونکي باید خپل ځانونه د ټولنې د فعالو غړو په توګه و ګڼي.

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ.

انتخابات	د کار لپاره د يوې ډلې له منځه د يو تن انتخابول
کاندید	نوماند، هغه څوک چې پارلمان یا بالمقابل د خلکو د استازیتوب لپاره خپل نوم ورکوي.

د افغا نستان لومړنۍ منتخب ولسمشر څنګه و ټاکل شو؟

د رایې ورکوونکو لیکې

د ښځو د نوم ثبتولو مرکز

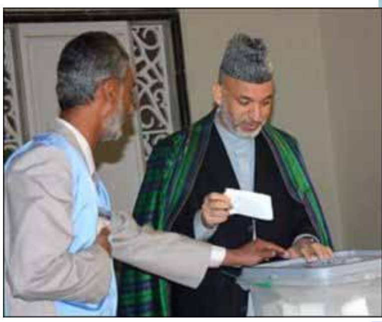

د رایې ورکولو کارت

د رایو د صندوقونو راغونډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان خلکو په ۱۳۸۳ لمریز کال کې د جمهوري ریاست خپلـواک، مـستقیم او پـټ لومړني انتخابات تجربه کړل. دا انتخابات د ۱۳۸۳ لمریز کال د تلې په ۱۸ مه د سهار پـه ۷ بجو د ملګرو ملتونو د استازو او د جمهوري ریاست د کاندیدانو د استازو پـه وړانـدې تـر سره شول. په دې ټولټاکنو کې ۱۸ تنو ځانونه کاندید کړي وو او په انتخاباتي مبارزو کـې یې پوره ونډه اخیستې وه. دا انتخابات په یوه ازاده او ارامه فضا کې تر سـره شـول. افغـان نارینه او ښځې د هېواد د ولسمشر د ټاکلو په موخه د رایې ورکولـو صـندقونو تـه لاړل او په خپلواکه او پټه توګه یې خپلې رایې په صندوقونو کې واچولې.

د انتخاباتو کمیسیون د رایو له شمېرنې نه وروسته د ۱۳۸۳ لمریزکال د لړم په ۱۳ مه په سلوکې د ٥٥/٤ رایو په ګټلو سره محترم حامد کرزی بریـالی اعـلان کـړ. پـه دې ډول محترم حامد کرزی د پنځو کلونو لپاره د افغانستان د خلکو لـه خـوا د هېـواد د لومړني منتخب ولسمشر په توګه و ټاکل شو.

د ټولګي د ننه فعالیت

زده کوونکي دې په څو ډلو ووېشل شي او په دې هکله چې څرنګه یو تن د خپل استازي په توګه وټاکي یو له بله سره مشوره وکړي او د هرې ډلې استازي دې د اړوندې ډلې نظر په ټولګي کې بیان کړي.

....

....

پوښتنې:

۱- د جمهوري ریاست په ټولټاکنو کې څو تنو خپل ځانونه کاندید کړي وو؟

۲- د افغانستان د جمهوري ریاست لومړنۍ ټاکنې څه وخت ترسره شوې؟

۳- په کومه نېټه د انتخاباتونتیجه د انتخاباتو د کمیسون له خوا اعلان شوه؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپلو مشرانو په مرسته د انتخاباتو په هکله یو مطلب ولیکئ.

....

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴) لوست

د افغانستان پارلمان

موخې:
زده کوونکي دې د افغانستان له پارلماني جوړښت سره اشناشي.

پارلمان	ملي شورا چې له مشرانو او ولسي جرګې څخه جوړه ده.
تصويب	په اکثريت يا د رايو په اتفاق سره وروستی پريکړه.
انتصاب	ګومارل، په ګوته کول

آيا تر اوسه مو د افغانستان د ملي شورا او يا پارلمان نوم اوريدلی دی؟

پارلمان د دولت له دريو بنسټونو څخه يو بنسټ دی چه زموږ په اساسي قانون کي د ملی شورا په نامه ياديږی. زموږ په هېواد کې د لومړي ځل لپاره په ۱۳۱۱ لمريز کال کې د محمد نادر شاه د پادشاهۍ په دوره کې د پارلمان بنسټ كيښودل شو. دغه بنياد د قانون په جوړولو او په سياسی تصميم نيولو کې او د خلکو د ګټون برخې اخيستنې ښکارندوی دی. د افغانستان د ملي شورا غړي د انتخاباتو له لارې او يا د ولسمشر لخوا په انتصابي ډول ملي شوراته لاره پيدا کوي.

دغه استازي په ملي شورا کې د خلکو له اړتياوو سره سم قوانين رامنځته کوي. ملي شورا زموږ په هېواد کې له دوومجلسونو څخه چې د ولسي جرګې او مشرانو جرګې په نومونو ياديږی. منځته راغلي ده.

ولسي جرګه:

د اساسي قانون له موادو سره سم، ولسي جرګه زموږ په هېواد کې ۲۵۰ غړي لري.

دغه غړي د هېواد د ټولو وګړو لخوا د هغو خلکو له ډلي څخه ټاکل کيږي چې ځانونه کانديدوي او د هغې انتخاباتي حوزی د استازي په توګه ولسي جرګې ته لاره پيدا کوی.

هغه خلک چې د انتخاباتو له لارې وټاکل شي د پنځو کلونو لپاره د خپل ولايت د استازي په توګه په ملي شورا کې دنده تر سره کوي.

آيا پوهيږئ چې په ملي شورا کې ستاسو د سيمې استازي څوک دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولسي جرګه د خپل کار په پیل کې خپل یو تن غړی د مشر په توګه، دوه تنه غړي د لومړي مرستیال او دویم مرستیال په توګه او دوه تنه نور د منشیانو په توګه ټاکي. دغه ټوله ډله د ولسي جرګې د اداري پلاوي په نامه یادیږي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

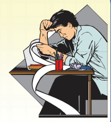

د ولسي جرګې اوسنی مشر څوک دی؟ له سپین ږیرو او لویانو و پوښتئ او پـــه ټولګي کې یې خپلو ملګروته و وایاست.

د ولسي جرګې دندې:

۱– د تقنیني احکامو او یا قوانینو تصویب، تعدیل او یا لغو کول.

ولسي جرګه د خلکو د اړتیاوو سره سم نوي قوانین تصویبوي او هغه پخواني قوانین چې نور د کار وړ نه دي او یانور ارزښت نه لری، له منځه وړي.

۲– د فرهنګي، اقتصادي او تکنالوژیکي پر مختګ د پروګرامونو تصویبول.

هغه پروګرامونه چې د اجتماعي، فرهنګي، اقتصادي او تکنالوژیکي پر مختګ لپاره د دولت او یا خصوصي ادارو له لارې وړاندی کیږي باید د ولسي جرګې د غونډې له خوا تصویب کړی شي.

۳– د دولتي بودجې تصویب او د پور د ورکړې او یا اخیستنې اجازه.

ولسي جرګه د دولت او دولتي ارګانونو بودجه ټاکي. که دولت وغواړي چې قرضه واخلي او یا کوم دولت ته قرضه ورکړي باید هرومرو د ولسي جرګې له خوا تصویب شي.

۴– د دولتي ادارو پرانیستل او یا دهغوي له منځه وړل (لغو کول).

ولسي جرګه کولای شي اداري واحدونه رامنځته کړي او یا په موجودو اداروکې بدولونونه راوړي او یا ځیني اداري واحدونه له منځه یوسي.

۵– د نړیوالو تړونونو او معاهداتو پیوستون او تائید، او یا له هغوی سره د پیوستون فسخ کول.

زموږ هېواد ځیني نړیوال تړونونه لاسلیک کړي او منلي دي د دغو تړونونو منل او یا نه منل د ولسي جرګې په غاړه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشرانو جرگه:

- د مشرانو جرگې غړي په دريو کې دوې برخې انتخابي او په دريو کې يوه برخ يې انتصابي دي. د دې مجلس غړي د دريو برخو څخه يوه برخه يې د ولايتی شورا گانو د غړو له منځه، يو پر دريمه برخه د ولسواليو د شوراگانو د غړو له منځه، يو پر دريمه برخه يې د ولسمشر لخوا د پوهانو او متنفذو اشخاصو له منځه ټاکل کيږی.

د دغه مجلس غړي هم د پنځو کلونو لپاره د نده تر سره کوي.
مشرانو جرگه هم د ولسي جرگې په شان اداري هيئت لري.

د مشرانو جرگې دندې:

مشرانو جرگه هم په دقيقه توگه لکه د ولسي جرگې په شان دندې په غاړه لري. توپير يې دا دی چې د قانون د طرحی غوښتنليک د دولت لخوا لومړی ولسي جرگې ته وړاندې کيږی. د ولسي جرگې له لوري د طرحې تر تصويبولو وروسته، نوموړي طرح مشرانو جرگې ته وړاندې کيږي. مشرانو جرگه د ۱۵ ورځو په موده کې په دغه طرح باندې غور کوي او د هغې په هکله تصميم نيسي او بيا ولسمشر ته وړاندې کيږي، په هغه صورت کې چې ولسمشر د ملي شورا پريکړه و مني او لاسليک يې کړي، نو نوموړي طرح بيا د قانون په بڼه منل کيږي.

پوښتنې:

۱–پارلمان يا ملي شورا تعريف کړئ.
۲–زموږ د هېواد ملي شورا څو غړي لري؟
۳–زموږ د هېواد ولسي جرگه څو غړي لري او دغه غړي څنگه ملي شورا ته لاره پيدا کوي؟
۴–د ولسي جرگې اداري هيئت څو غړي لري؟
۵–د ملي شورا له دندو څخه، يوازې دوه دندې په گوته کړئ.
٦–د مشرانو جرگې غړي څنگه د مشرانو جرگې مجلس ته لاره پيدا کوي؟
۷–د مشرانو جرگې دندې په لنډه توگه وليکئ او د هغو توپير د ولسي جرگې له دندو سره په گوته کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵) لوست

د افغانستان ګاونډي هېوادونه

۱- د پاکستان اسلامي جمهوریت

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	ساحل	د سیندو او سمندرو نو غاړه
۲	جمهوریت	هغه حکومت چې دخلکو د رایو له لارې یې رئس جمهور تاکل شوی وي
۳	جلګه	شنه، هواره، او مسطح ځمکه

موخه :
زده کوونکی دې د هېواد له ختیځ ګاونډي هېواد سره آشنا شي.

تاسو د پاکستان په هکله څه معلومات لرئ؟

د پاکستان اسلامي جمهوریت د آسیا د لویې وچې له جنوبي هېوادونو څخه دی. په ۱۹۴۷م کال کې یې، چې د ۱۳۳۵ لمریز کال سره سمون خوري، لـه انګلستان څخه خپله خپلواکي تر لاسه کړه.

په ۲۰۰۷ میلادی کال کې یې د نفوسو شمېر کابو یوسل او څلویښت میلیونو تنو ته رسیده. دغه هېواد اوه سوه نهه شپته زره کیلو متره مربع مساحت لري او له څلورو ایالتونو څخه تشکیل شویدی.

د پاکستان نقشه

د پاکستان آب وهوا په زیاترو ساحلي سیمو کې مرطوبه او په صحرایي سیمو کې توده او وچه ده.

کرنه د پاکستان د خلکو خورا مهم اقتصادی فعالیت شمېرل کېږي. ددې هېواد په حاصل خېزو سیمو کې غنم، وریجې او داسې نور کرل کېږی. په هېواد کې د اوبدلو، وریښلو او کیمیاوي سرې دتولید د صنعت ځینې کارخانې شته چې د دغو کارخانو ځینې تولیدات بهرنیو هېوادونو ته لېږل کېږي

د پاکستان زیاتره خلک مسلمانان دي.په اردو، پنجابي، سندي، پښتو او بلوچي ژبوخبرې کوي. د اسلام آباد ښار د دغه هېواد پلازمېنه (پایتخت) دی‌س. کراچې، لاهور، راولپنډی، حیدرآباد او فیصل آباد یې نور ستر ښارونه دي.

د سند دریاب چې د همالیا له غرونو سر چینه اخلي، د دغه هېواد لـه لویو دریابونو څخه شمېرل کېږي. د پیسو واحد یې پاکستانی روپۍ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

دا لاندې جدول په ډله ییز کار کې بشپړ کړئ.

د پاکستان موقعیت نسبت افغانستان ته	پایتخت یې	د خپلواکۍ تاریخ یې	مهم ښارونه یې	د پیسو واحد یې	کرنیز حاصلات یې

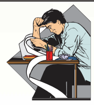

پوښتنې:

۱. د پاکستان هېواد څه وخت خپله خپلواکي تر لاسه کړه؟
۲. د پاکستان د اکثریت خلکو دین څه دی؟
۳. په پاکستان کې زیات خلک په کومو ژبو خبرې کوي؟
۴. د پاکستان د تولیدي صنایعو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(١٦) لوست

ګاونډي هېوادونه

٢- د ایران اسلامي جمهوریت

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

موخه :
زده‌کوونکي دې د هېواد له لویدیځ ګاونډي هېوادسره آشنا شي.

١	جمعیت	هغه خوک چې په یو ه سیمه کې میشت وي.
٢	مساحت	د ځمکې د سطحې یا د بل څه اندازه

ــ د ایران اسلامی جمهوریت زموږ د ګران هېواد کوم لوري ته پروت دی؟

ایران له آسیايي هېوادونو څخه دی او زموږ د هېواد لویدیځ لوري ته پروت دی. مساحت یې کابو یو میلیون او شپږ سوه زره کیلومتر مربع دی. د نفوسو شمېر یې اویا میلیونو تنو ته رسیږي. د اوسیدونکو زیاتره برخه یې مسلمانان دي.په دې هېواد کې د خلکو اکثریت په فارسي ژبه خبرې کوي.

د ایران نقشه

مهم ښارونه یې مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، اهواز او کرمانشاه دي. پایتخت یې د تهران ښار دی.

د کرنې په چارو کې دغه هېواد پر مختګ کړی دی او له ماشیني وسایلو څخه کاراخلي چې په دې ډول یې د کرنیزو تولیداتو اندازه لوړه کړې ده. وریجې، چای، پنبه، غنم، چغندر، جوار او ډول ډول میوې، په ځانګړې توګه خرما او پسته په کې زیاته پیداکیږي. د ایران په پراخ هېواد کې د نفتو، ګاز، اوسپنې، ډبروسکرو، مسو او فیروزې زېرمې موجودې دي. د نفتي منابعو له پلوه په نړۍ کې ډېر اهمیت لري. همدارنګه د اوسپنې ویلې کولو، کیمیاوي صنایعو، موټر جوړولو، د کرنې د ماشین آلاتو، نساجی، فرش جوړولو، بوټ ګنډلو، یخچال جوړولو، کاغذ جوړولو او بلور

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړولو صنایعو په دې هېواد کې ښه پر مختګ کړی دی چې د دې تولیداتو یوه زیاته برخه یې بهر ته صادروي.

د کسپین د بحیرې (د خزر سمندرګي)، د غاړې د سیمو آب وهوایې مرطوبه ده او کافي باران په کې وریږي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپونو کې بشپړ او په کتابچو کې یې ولیکئ

دافغانستان په نسبت د ایران موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مهم صنعتي محصولات	ډېر مهم زراعتي محصولات
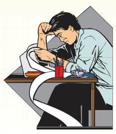					

پوښتنې:

١. د ایران د سترو ښارونو نومونه واخلئ.
٢. د ایران د کرنیزو پیداوارو نومونه واخلئ.
٣. د ایران هېواد ولې په نړۍ کې د تېلو او ګازو د صادرونکو هېوادونو له جملې څخه دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۷) لوست

ګاونډي هېوادونه

۳- تاجکستان

موخه : زده کوونکي دې د تاجکستان له هېواد سره آشنا شي.

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	منځنۍ آسیا	داسیا دلویې وچې منځنۍ سیمې تاجکستان،ازبکستان، ترکمنستان، قرغزستان او د قزاقستان هېوادونه.
۲	استقلال	خپلواکي

ــ د تاجکستان هېواد زموږ د هېواد کومې خواته پروت دی؟

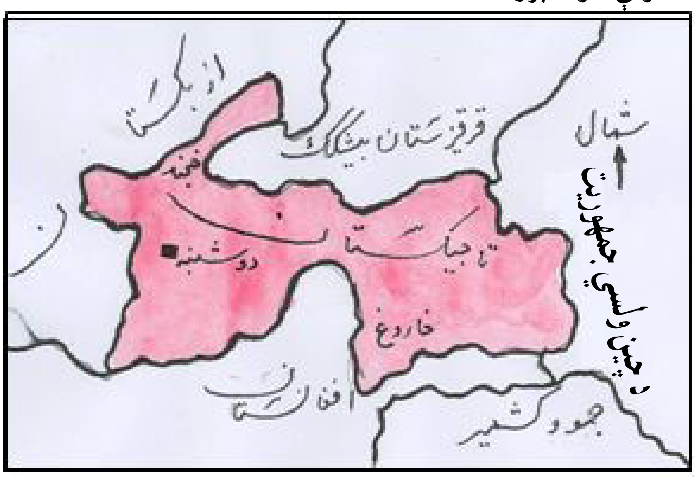

د تاجکستان نقشه

د تاجکستان جمهوریت چې دمنځنۍ آسیا له هېوادونو څخه دی، زموږ د هېواد شمالي لوري ته پروت دی.

په ۱۳۷۰ لمریز کال کې د پخواني شوروي اتحاد ړنګېدل د تاجکستان او نورو جمهوریتونو د خپلواکۍ لامل شو. نفوس يې څه نا څه اوه میلیونه تنو ته رسیږي. ددې هېواد وګړي مسلمانان دي. په تاجکي او روسي ژبو خبرې کوي.د دوشنبې ښار ددې هېواد پایتخت دی. خجند، کولاب او قرغان تپه ددې هېواد له مشهورو ښارونو څخه دي.

په دې هېواد کې ډول ډول غلې دانې، وریجې او مېوې پیداکیږي. خلک یې د څارویو په روزلو هم بوخت دي. د برېښنا او ډېرو سکرو تولید ددې هېواد د صنایعو له جملې څخه شمېرل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

لاندې جدول په ګروپي کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

د افغانستان په نسبت د تاجکستان موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مشهور ښارونه	بحر ته لار لري که نه؟	صنایع
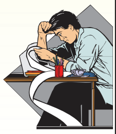						

پوښتنې:

۱. تاجکستان څه وخت خپلواکي تر لاسه کړه؟
۲. د منځنۍ آسیا د هیوادونو نومونه واخلئ.
۳. د تاجکستان د کرنیزو حاصلاتو نومونه واخلئ.

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د خپلواکۍ تر سرلیک لاندې یو مطلب ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۸) لوست

ګاونډي هېوادونه

۴-ازبکستان

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	صنايع	دصنعت جمع، هغه څه چې د انسان پواسطه جوړ شوي وي
۲	نساجي	اوبدل
۳	زرع	کرنه

موخه :
ــ زده کوونکي دې د ازبکستان له هېواد سره آشناشي.

ــ د ازبکستان هېواد د آسيا د لويې وچې او زمونږ د هېواد په کومه برخه کې پروت دی؟

د ازبکستان نقشه

د ازبکستان هېواد هم د منځنۍ آسيا له هېوادونو څخه دی چې زمونږ د هېواد شمال پلوته پروت دی. په ۱۳۷۰لمريز کال کې يې د پخواني شوروي اتحاد تر ړنګيدلو وروسته خپله خپلواکي تر لاسه کړه. مساحت يې (۴۴۷۴۰۰) کيلو متره مربع دی. د نفوسو شمېر يې پنځه ويشت ميليونه تنو ته رسيږي.

د تاشکند ښار ددې هېواد پايتخت دی. سمرقند، بخارا او فرغانه يې د مشهورو ښارونو له جملې څخه دي.

ددې هېواد زيات خلک ازبکان دي. په ازبکي او روسي ژبو خبرې کوي او اکثريت يې مسلمانان دي.

د پنبې کرنې په دې هېواد کې زيات پر مختګ کړی دی. د پولاد جوړولو، نساجي او غذايي موادو صنعت هم په دې هېواد کې شته. د ډېرو سکاره، مس او نفت ددې هېواد له کانونو څخه شمېرل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې جدول په ګروپي کار کې بشپړ کړئ.

د افغانستان په نسبت د ازبکستان موقعیت	پایتخت	دین	ژبه	مهم ښارونه	کانونه	کرنیز حاصلات

پوښتنې:

۱. د ازبکستان هېواد ولې پنبه نورو هېوادونو ته صادروي؟
۲. د ازبکستان په هېواد کې د صنعت کومو ډولو نو پر مختګ کړی دی، نومونه یې واخلئ؟
۳. ازبکستان څه وخت خپلواک شو؟

(۱۹) لوست

ګاونډي هېوادونه

۵- تر کمنستان

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	کالي	سوداګریز او اړین توکي چې د انسان اړتیا رفع کوي
۲	معادن	کانونه

موخه :
زده کوونکي دې زموږ لـه شـمالي ګاونـډي هېـواد ترکمنستان سره آشناشي.

ــ د ترکمنستان هېواد د آسیا د لویې وچې او زموږ د هېواد کوم پلوته پروت دی؟

د ترکمنستان نقشه

د ترکمنـــــــستان هېواد چې پایتخت یـې د عـشق آبـاد ښار دی، د منځنۍ آسـیا د هېوادونـو له ډلـې څخـه دی او زمـوږ د هېـواد شـــمال پلـــو تـــه پروت دی. دې هېــواد هــم د تاجکــــــستان او ازبکستان د هېوادونو په څېر له پخواني شوروي اتحاد څخه خپله خپلواکي تـر لاسـه کړه.

د دې هېواد مساحت څلورسوه اتیازره کیلو متره مربع دی. نفوس یې شـپږ میلیونو تنو ته رسیږي. خلک یې مسلمانان دي او زیاتره یې په ترکمني او روسي ژبـو خبرې کوي. د وګړو زیاته برخه یې د کرنې او مالدارۍ په چارو بوخت دي. د پنبـې د تولید له پلوه په نړۍ کې ډېر شهرت لري. مهم لاسي صنعت یې غالۍ اوبدل دي.

ترکمنستان د ګازو او نفتو منابع لري. پنبه، سپنسین توکران، غالۍ او نفـت د هغو توکو له جملې څخه دي چې بهرته لیږل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

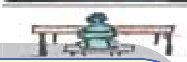

لاندې جدول په ګروپي کار کې په خپلوکتابچو کې بشپړکړئ

د افغانستان په نسبت د ترکمنستان موقعیت	پایتخت	غوره کرنیز حاصلات	دین	ژبه		

پوښتنې:

١. د ترکمنستان د زیاتره خلکو شغل څه شی دی؟
٢. د ترکمنستان هېواد ولې نورو هېوادونو ته غالۍ او نفت صادر وي؟

له ټولګي بهر فعالیت:

ددې درس مهم ټکي په ګوته او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳۰) لوست

ګاونډي هېوادونه

٦- چــــــيــــــن

موخه:
زده‌کوونکي دې د چين ولسي جمهوريت سره آشنا شي.

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	واټن	فاصله
۲	ګډه پوله	ګډ سرحد
۳	واردات	هغه توکي چې له بل هېواد څخه را ورل کيږي
۴	صادرات	هغه توکي چې بل هېواد ته ليږل کيږي

ــ د چين هېواد زموږ د هېواد کومې خواته پروت دی؟

د چين نقشه

د چيـــن ولســـي جمهوريـــت د نـــړۍ او آسيا د لـويي وچـې لـه ســـترو هېـــوادو څخـــه شـــمېرل کيـــږي او پـــه شـــمال ختيـځـه برخـه (واخـان) کـې پـه لـږ واټـن سـره زمـوږ لـه هېواد سره ګـډه پولـه لري.

چين د نړۍ زيـات نفـوس لرونکـی هېـواد دي چې د نفوسو شمېر يې يو مليارد او درې سوه ميليونو تنو ته رسيږي. مساحت يې کابو نهه ميليونه او پنځه سوه زره کيلو متره مربع دی. پايتخت يې بيجن (پيکنګ) او خلک يې په چينايي ژبه خبرې کوي.

کرنيز حاصلات يې وريجې، غنم، وربشې، پنبه، چوغندر يا لبلبو او داسې نور دي. همدارنګه په دې هېواد کې د موټر جوړولو، بېړۍ جوړولو، توکر جوړولو، کرنيزو ماشين آلاتو، د بريښنا سامان آلاتو، او پلاستيکي لو ښو صنعت زيات پر مختګ کړی دی چې د دې شيانو زياته برخه بهر ته ليږل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان پنبه، وړی، پوستکي او وچه مېوه چین ته لېږي او په بدل کې یې چای، منسوجات، تعمیراتي توکي، کاغذ، پلاستیکي لوښي، رادیو، ټیپ ریکاردر، تلویزیون، کمپیوټر، ماشین آلات او داسې نور، هېواد ته راوړي.

د چین هېواد د خپلې پراختیا او سمندر ته دنژدې والي او لیرې والي له کبله څو ډوله آب وهوا لري. شمالي برخې یې سوړ ژمی او تود اوړی لري. سویلي سیمې یې معتدل ژمی، اوږد ګرم او مرطوب اوړی لري.

لاندې جدول په ګروپي کار کې په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.

د افغانستان په نسبت د چین موقعیت	پایتخت	کرنیز حاصلات	صنایع	ژبه	هغه توکي چې د چین له هیواد څخه زمونږ هېواد ته راوړل کیږي.
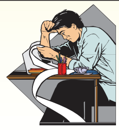					

پوښتنې:

۱. د چین آب و هوا څنګه ده؟
۲. چین ته زمونږ د هېواد صادرات څه شی دي؟
۳. کوم شیان مونږ له چین څخه هېواد ته راواردوو؟
۴. واردات او صادرات څه توپیر سره لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ لوست

د اسلام تاریخ

د اسلام د مخه د عربستان د ټاپووزمي حالات

موخې:

- له اسلام نه د مخه د عربستان د ټاپووزمې له وضعې سره،د زده کوونکو نسبي آشنايي.
- داسلام د ظهور د غوره ټکو او لاملونو پېژندل.

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره اشنا شئ

۱	ظهور	ځرګندېدل، جوتېدل ظاهرېدل
۲	بتکده	بت خانه، د بت پرستانو معبد
۳	میراث	هغه څه چې له پخوانیو پاتې کېږي.
۴	اشراف	شریف خلك، لویان، شریفان
۵	ډالۍ	تحفه، سوغات
۶	ټاپووزمه	هغه ځمکې ته ویل کېږي چې له دریو خوا په اوبو او له یوې خوا په وچې پورې نښتې وي.

- د عربستان وضعه تر اسلام د مخه څه ډول وه؟
- دمکې ښار د کوم اهمیت څخه برخمن و؟
- د اسلام د ظهور لاملونه څه شی و؟

داسلام مقدس دین په حجاز کې وځلېده. حجاز د عربستان د ټاپووزمې یوه برخه وه چې د مکې، مدینې او طایف ښارونو پکې موقعیت درلود.

د عربستان د ټاپووزمې خلك د اسلام د ظهور په وخت کې زیاتره په دښتو کې او لږ شمېر یې په ښارونو کې اوسېدل. عربو قبیلوي ژوند درلود. هره قبیله له څو کورنیو څخه جوړه شوې وه چې وګړو یې د قبیلې تر ټولو زیات سپین ږیري سړي تر مشرۍ لاندې چې د شیخ په نامه یادېده، ژوند کاوه. د مکې معظمې اوسېدونکي د قریشو له قوم څخه وو چې په هغو کې د بني هاشم او بني امیه قبیلو زیات شهرت درلود.

د عربستان تر ټولو مهم ښار (مکه) وه. دغه ښار د یمن، شام (سوریې) او حبشې د سوداګرۍ د لارې په منځ کې پروت و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مکې ځمکه حاصلخيزه نه وه. خو څرنګه چې د سوداګرۍ د لارې پر سر پرته وه او (کعبه شريفه) په هغې کې وه نو ډېر زيات اهميت يې درلود.

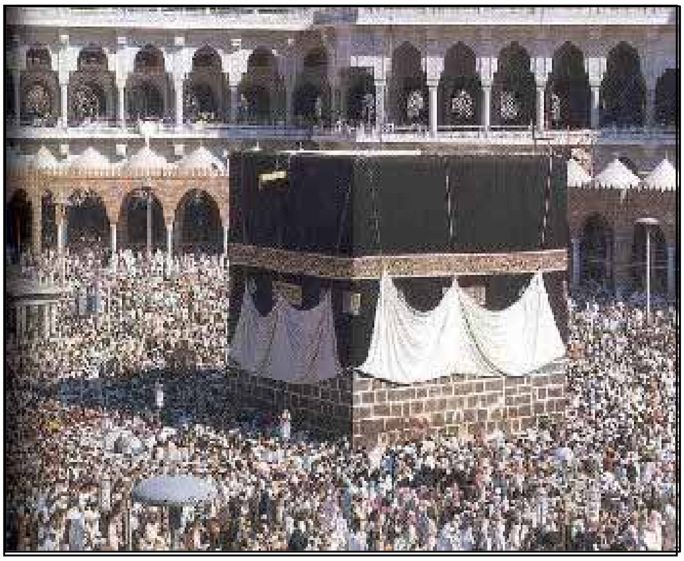
د کعبې شريفې کوټه

د کعبې شريفې ودانۍ د حضرت محمد(ص) له زيږيدو څخه ډېرې پيړۍ د مخه د حضرت ابراهيم(ع) په واسطه په مکه معظمه کې جوړه شوې وه[1] چې دلوی خدای (ج) د عبادت کولو ځای و. لاکن وروسته د عربستان په ټاپو وزمه کې بت پرستۍ رواج وموند او عربو هغه ځای په بوتخانې بدل کړ. دوی هغه مجسمې چې له ډبرو، لرګيو او فلزاتو څخه يې جوړې کړې وې، په کعبه شريفه کې يې کښېښودې. هرې قبيلې يو بت درلوده.له دې امله کعبه د ټولو قبيلو زيارت او د درناوي وړ ځای و.

د قريشو اشرافو د بت پرستي ملاتړ کاوه. هغوی به دښار خواته د خلکو د جلبولو او د سوداګرۍ د کاروانونو د تلو راتلو او د هغو سوغاتو نو له لارې چې خلکو به د بتانو په وړاندې کښېښوول، ګټې تر لاسه کولې.

د مکې اوسيدونکي اکثراً بت پرستان وو او په خرافاتو يې عقيده درلوده.نوې زيږيدلې نجونې به يې د خپل ناوړه دود او دستور له مخې ژوندۍ تر خاورو لاندې کولې او په مختلفو چارو بوخت وو. ځينو يې سوداګري کوله، ځينو به د کعبې شريفې اړوندې چارې سرته رسولې. ځينې چارې له پلرونو څخه اولاد ونو ته په ميراث پاتې کيدې.

---

۱ کعبه شريفه د مخه د نوح(ع) د طوفان په نتيجه کې له منځه تللې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډله‌ییز کار کې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ او په ټولګي کې یې ووایئ.
دمثال په توګه :د مکې خلک بت پرستان وو او په خرافاتو یې عقیده درلوده .
____ .
____ .

پوښتنې:

۱. د مکې ښار له کوم اهمیت څخه برخمن و؟
۲. کعبه شریفه د چا له خوا د دویم ځل لپاره ودانه شوه؟
۳. زموږ پیغمبر حضرت محمد (ص) له کومې قبیلې څخه و؟
۴. د پورتنیو بیلګو په څیر درې نورې پوښتنې تاسو خپله جوړې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۲ لوست

د حضرت محمد(ص) ژوند له زیږیدو تر بعثت پورې

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	بعثت	رسالت، لیږل
۲	کوزده	نامزادي، کوژده
۳	هلاک	هلاکیدل، دناوړه پېښې پواسطه مړه کیدل
۴	جد	نیکه
۵	ابابیل	یوه مرغۍ چې په پښتو کې ورته توتکۍ وايي
۶	دایه	ماشوم روزونکې یا هغه ښځه چې د بل چا ماشوم ته شیدې ورکوي او روزي يې

موخې:
- زده کوونکي دې د حضرت محمد (ص) له ژوند او کړو وړو سره اشناشي.
- زده کوونکي دې د ستونزو په وړاندې دمبارزې توان ومومي.
- په زده کوونکو کې دې اسلامي روحیه پیاوړې شي.

_ د حضرت محمد (ص) د ماشومتوب دوران څه ډول و؟
_ د حضرت محمد(ص) د زلمیتوب دوران څرنګه و؟

عبدالله د رسول اکرم (ص) پلار د عبدالمطلب له زامنو شخه و، د حضرت محمد(ص) له پیداکیدو شخه دوه میاشتې مخکې په هغه سفر کې، چې شام ته يې کړی و، وفات شو او په یثرب کې خاوروته وسپارل شو.حضرت محمد(ص) په هغه کال چې په عام الفيل(مقصد يې هغه کال دی چې په هغه کې دیمن د حاکم ابرهه لښکریان په فیلانو سپاره وو او د کعبې شریفې دورانولو لپاره مکې معظمې ته راغلل، خو د خدای(ج) په امر د وړو الوتونکو پواسطه، چې ابابیل (توتکۍ) نومیږی، هلاک کړای شول.)[1] مشهور دی، حضرت محمد(ص) د ربیع الاول د میاشتې په دوولسمه نیټه د دوشنبې په شپه، چې له ۵۷۰م کال سره سمون لري، په مکه معظمه کې وزیږید او څلویښت کاله وروسته په پیغمبرۍ مبعوث شو. په هغه وخت کې د عربستان تاپووزمې خلکو خپل ماشومان د روزنې او شیدو ورکولو لپاره، دایه ګانوته ورکول. د حضرت محمد (ص) مور بي بي آمنې هم خپل زوی یوې ښځې ته، چې حلیمه سعدیه نومیده، وسپاره تر څو هغه لوی او شیدې ورکړي. حضرت محمد (ص) څلورکاله له بي بي حلیمې سره په دښته کې پاتې شو. د دښتې سخت ژوند انه حضرت محمد(ص) هم تکړه او پیاوړی کړ او هغه ته يې ساده او غریبانه ژوند هم ورزده کړ.

کله چې زموږ ستر پیغمبر دشپږوکالو شو، بي بي‌آمنې هغه خپلې کورنۍ ته، چې په یثرب کې وه، یوور او د خپل پلار زیارت يې وکړ. کله چې له یثرب شخه بېرته راوګرځیدل، بي‌بي‌آمنه سخته ناروغه شوه او په لاره کې يې ساه ورکړه. حضرت محمد(ص) د خپلې مور د مړینې له کبله ډېر غمجن شو. له دې نه وروسته د حضرت

[1] - الم ترکیف ...

محمد(ص) پالنه او ساتنه د هغه نيکه (عبدالمطلب) په خپله غاړه واخيسته. حضرت محمد(ص) د (۸) کالو و چې نيکه يې (عبدالمطلب) وفات شو. له هغې وروسته د حضرت محمد(ص) پالنه او روزنه د هغه تره ابو طالب په خپله غاړه واخيسته. ابوطالب د سوداګرۍ په چارو بوخت و او په ځينو سفرونو کې به يې خپل وراره هم له ځانه سره وړلو. حضرت محمد(ص) د کوچنيوالي دوره پای ته ورسوله. د ځوانۍ په دوره کې ټولو خلکو د ده په پاکوالي، امانت دارۍ او رښتينولۍ باندې عقيده پيداکړه او دی به يې (امين) باله.

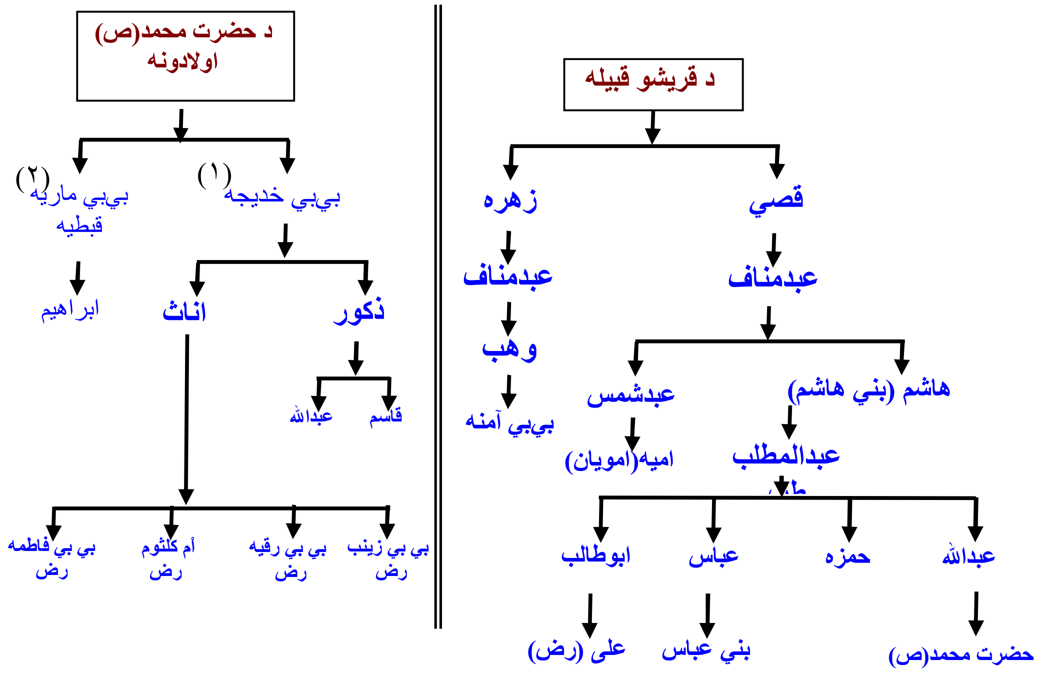

بی بی خدیجه یوه بډایه ښځه او د قریشو له کورنۍ څخه وه. دابوطالب د وراندیز له مخې بي بي خدیجې د خپلې شتمنۍ یوه برخه دحضرت محمد(ص) په واک کې د سوداګرۍ لپاره ورکړه. په دې سفر کې د حضرت محمد(ص) امانت دارۍ خلکو ته لاپسې څرګنده شوه چې همدا کار بيا ددې او بي بي خديجې تر منځ د کوژدې لامل هم وګرځيده.

(۱) : بی بی خدیجه د حضرت محمد (ص) لومړنۍ ښځه وه چې له هغې څلور لوڼې او دوه زامن پيدا شوي دي.

(۲) : بی بی ماریه قبطیه د حضرت محمد (ص) بله ښځه وه چې له هغې څخه يو زوی د ابراهيم په نامه پيدا شوی دی. د حضرت محمد (ص) ټول نارينه اولادونه په کوچينوالی کې وفات شويدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بي بي خديجه د حضرت محمد(ص) لپاره ډېره مهربانه او فداکاره کوژدنه اوله اسلام راوړو ښځه وروسته بيا د اسلام د سپېڅلي دين لپاره ډېره وفاداره ښځه وه، چې خپله ټوله شتمني يې د خدای (ج) درضا او د اسلام د خپريدوپه لارکې ولګوله.

حضرت محمد(ص) د مکې د خلکو له بت پرستۍ ښخه ډېر خواشيني او انديښمن و. د حضرت محمد(ص) غوښتنه او هيله داوه چې يوه ورځ خلک د بت نمانځې ښخه خلاص شي او د خدای(ج) پرستش او لمانځنه وکړي.

د ټولګۍ د ننه فعاليت:

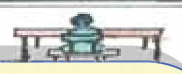

په ډلهييز کار کې د ښي لاس ليکنې دکين لاس له ليکنو سره ونښلوی او په ټولګۍ کې يې نوروته وړاندې کړئ.

په ۵۷۰ م کال کې	د رسول اکرم(ص) پلار
په ٦ کلنۍ کې	د رسول اکرم(ص) نيکه
په ٨ کلنۍ کې	د حضرت محمد(ص) مور
بی بی آمنه	د حضرت محمد(ص) دايه
عبدالمطلب	دحضرت محمد (ص) مور وفات شوه
عبدالله	د حضرت محمد(ص) نيکه عبدالمطلب وفات شو
بی بی حليمه	حضرت محمد(ص) په مکه معظمه کې وزيږيد

پوښتنې:

۱. آيا د حضرت محمد(ص) د پلار، مور، دايې، تره او نيکه نومونه موزده دي؟
۲. د دښتې ژوندانه پر حضرت محمد(ص) باندې څه اغيزه وکړه؟
۳. د عام الفيل ښخه موخه څه شی وه؟ په لنډه توګه يې بيان کړئ.
۴. د حضرت محمد(ص) د زامنو نومونه واخلئ.
۵. د حضرت محمد(ص) د لوڼو نومونه واخلئ.
٦. د حضرت آمنې د پلار او نيکه نومونه واخلئ.
۷. سم عبارت د (ص) په توري او نا سم عبارت د (غ) په توري سره په نښه کړئ.
- حضرت علي(رض) د حضرت محمد (ص) د تره زوی و.(   ).
- د امويانو نيکه هاشم نوميده (   ).
- د بني هاشم نيکه اميه نوميده (   ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳ لوست

د حضرت محمد(ص) ژوند (له بعثته تر هجرته)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	هجرت	له هېواد نه لرې کېدل، کډه کېدل، هېواد تاتوبي پرېښودل
۲	لټه	لټول، پیداکول
۳	اسلام	تسلیمېدل، د اسلام مبارك دین قبلول
۴	دحراغار	د مکې معظمې شمال ختیځ لورته په غره کې یوه سمڅه ده.
۵	اسلام	تسلیمېدل، د الله پاك احکامو ته غاړه ایښودل
۶	ایمان	عقیده، باور
۷	ظهور	ښکاره، ځرګند، پیداکېدل
۸	مبعوث	لیږل شوی

موخه:
زده کوونکي باید له بعثته تر هجرته پورې دحضرت محمد(ص) له ژوندانه سره اشنا شي.

- حضرت محمد(ص) څه ډول په پیغمبرۍ مبعوث شو؟
- حضرت محمد(ص) له بعثته وروسته له کومو ستونزو سره مقابله کوله؟

حضرت محمد(ص) به په هر کال کې یوه میاشت د جبل النور د غره غارته چې حرا نومیده اومکې معظمې ته نژدې پروت دی، تللو او هلته به په عبادت او فکر کولو بوختیده. د حضرت محمد(ص) آرامي او یوازیتوب خوښیدل. دی په څلوېښت (۴۰) کلنۍ کې د حرا په غار کې په پیغمبرۍ مبعوث شو او له هغه وخته د اسلام سپیڅلی دین وځلیده. (د خدای(ج) له لوري دحضرت محمد(ص) په پیغمبرۍ ټاکلو او یا خوښولوته، بعثت وایي.) له نارینه و څخه ابوبکر صدیق(رض)، له

د حرا غار

ښځینه و څخه بي بي خدیجه(رض عنها) اوله ماشومانو څخه حضرت علي (رض) لومړنی کسان وو چې اسلام یې قبول کړ.

حضرت محمد(ص) به په لومړیو کې خلک په پټه اسلام ته رابلل.په دې ډول ورو ورو یو شمېر ځوریدلو خلکو او ځینو قومي مشرانو د اسلام دین ومانه.

له درې کالو وروسته خدای(ج) حضرت محمد(ص) ته حکم وکړ چې په ځرګند ډول خلک اسلام ته راوغواړي او له بت لمانځنې یې منع کړي. د اسلام دین ورځ په ورځ پراختیا پیداکوله او خلکو له دغې بلنې څخه ملاتړ کاوه. د اسلام د راځرګندېدو خبر لیرې سیمو ته ورسیده.د مکې کافرانو د اسلام له نفوذ څخه د خطر احساس وکړ. هغوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې درک کړه چې که بت لمانځنه له منځه ولاړه شي، هېڅکله نه شي کولای چې پر خلکو واکمن پاتې شي. له دې امله سره راغونډشول او دچارې په لټه کې شول. دوی لومړی داسې پریکړه وکړه چې حضرت محمد (ص) د پیسو او مقام په ورکولو سره راضي کړي او د خدای(ج) له لارې څخه یې راوګرځوي چې د اسلام ددین د پرمختګ مخه ونیول شي. هغوی د خدای(ج) پیغمبر ته داسې پیغام ور ولیږه ((...له دې دعوت څخه لاس واخله چې خپله شتمني ستا په واک کې درکړو او تا خپل رئیس وټاکو.)) حضرت محمد(ص) یې په ځواب کې داسې وویل: ((په خدای مې دې قسم وي چې لمر مې په ښي لاس او سپوږمۍ مې په کیڼ لاس کې راکړئ هم، که له دغې بلنې څخه لاس واخلم. هېڅکله به داسې ونه کړم،آن تر دې که په دې لار کې خپل ځان هم له لاسه ورکړم.))
کله چې کافران په دې وپوهیدل چې حضرت محمد(ص) د اسلام له دعوت او بلنې لاس نه اخلې، نو دده او دده د ملګرو په ځورولو پسې شول. بلال، یاسر، سمیه او نورو د سختو ځورونو په وړاندې مقاومت وکړ او ځینو یې د شهادت جامونه وڅښل. تر دې پورې چې په خپله حضرت محمد(ص) له دې ځورونو څخه په امان کې پاتې نه شو. په لارو او تشو کوڅو کې به یې پر حضرت محمد(ص) باندې بریدونه کول او په کاڼو به یې ویشته او تیږې کاوه به یې.له دې ټولوستونزو سره سره، حضرت محمد(ص) په خپل هوډ عزم او اراده کې ټینګ و او د اسلام له بلنې او خدای(ج) لمانځنې څخه یې هېڅ لاس وانه خیست. قرآن شریف یعني هغه کتاب چې ایمان پرې لرود اړتیا سره سم برخې برخې د خدای(ج) له لوري د حضرت جبرائیل(ع) پواسطه په حضرت محمد(ص) باندې نازل شو.

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډله ییز کار کې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ.

١. خدای(ج) د بعثت په دریم کال،حضرت محمد (ص) ته دنده وسپارله.
....
. ...

٢. د حضرت محمد(ص) له ژوندانه څخه د بعثت په وخت کې زده کوو چې:
....
....

پوښتنې:

١. حضرت محمد(ص) ولې د حرا غار ته تلو؟
٢. حضرت محمد(ص) د بعثت په پیل کې څه ډول خلک اسلام ته رابلل؟
حضرت محمد(ص) د مشرکینو د وړاندیز په ځواب کې څه وویل؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴ لوست

د حضرت محمد(ص) ژوند (له هجرته تر رحلته)

موخه:

- د زده‌کوونکو آشنايي د حضرت محمد (ص) له ژوندانه سره له هجرته تر رحلته،.
- کوم لاملونه د مسلمانانو دهجرت سبب شول؟
- مکه معظمه څه ډول فتح شوه؟

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	رحلت	کوچ کول، سفر، مړینه
۲	خواشيني	خپگان، خوابدي
۳	ووينه	يو ډول چنجی دي چې لرگی او وړين شيان خوري او خرابوی يې
۴	مبدا	اصل، پيل، اساس بسټ
۵	مشرکين	هغه کسان چې خداي(ج) ته شريك پيدا کوي
۶	انصار	مرستندويان، د مدينې مسلمانان چې د پيغمبر(ص) او مهاجرينو سره يې مرسته وکړه.
۷	غزا	هغه جگړې چې د حضرت محمد(ص) تر لارښوونې لاندې تر سره شوي دي.
۸	تقويم	کلنۍ، مهال ويش، جنتري

کله چې د بت پرستانو ځورونه زياته شوه، حضرت محمد (ص) داسې لارښوونه وکړه چې يو شمير مسلمانان دې حبشې ته هجرت وکړي.يو شمير مسلمانان چې په هغو کې حضرت عثمان (رض) او حضرت جعفر بن ابی طالب هم و، حبشې ته ولاړل.کله چې مشرکين خبر شول، په قهر شول او د اسلام پر خلاف يې خپلې مبارزې سختې کړې.

د قريشو کافرانو په خپل منځ کې تړون وکړ چې: ((له مسلمانانو سره خپلې اړيکې وشلوي. له هغوی سره راکړه ورکړه او خپلوي ونه کړي.)) په دې هکله يې يو پريکړه ليک وليکلو او په کعبه شريفه کې يې کېښود.

له هغې وروسته پيغمبر(ع) او ملگري يې له مکې څخه د باندې د شعب ابو طالب په نامه دره کې اوسېدل. دوی درې کاله په ډېرې سختۍ سره په هغه دره کې واوسېدل تر هغه چې پيغمبر د الله(ج) له لورې خبر شو چې هغه پريکړه ليک ووينو خوړلی دی.

ابو طالب دغه خبر کافرانو ته ورکړ او له هغوی څخه يې وغوښتل چې هغه پريکړه ليک راوړي. ورته ويې ويل چې که چېرې حضرت محمد(ص) سم او رښتيا نه وي ويلي، نو هغه به تاسې ته درکړو.کافران ولاړل او ويې ليدل چې پيغمبر رښتيا ويلی دي نو ځکه يې پيغمبر او دهغه ملگروته اجازه ورکړه چې بيرته مکې ته وروگرځي. له هغې وروسته به حضرت محمد(ص) د وخت له ډېرې کمې شيبې څخه

هم اسلام ته د خلکو د رابللو په لارکـــې ګټه پورته کوله. د حج د مراســمو د تـر سره کولو پـه وخـت کـې چـې زيات شمېر خلـک بـه د کعبـې شـريفې د زيـارت کولـو لپـاره هلته راتلل، دوي به يې له اسلام ســره آشــنا کــول او ددوی پـه وسيله به يې خپل دعوت دنـورو قومونــو او ښـــارونو د خلکــو غوږونــو تــه رســاوه. د هغــو کــسانو لــه ډلـې څخـه چــې د حضرت محمـد(ص) دعـوت يـې ومنلو، ځينې يې د يثرب د اوس

د مسلمانانو د هجرت د خط السير نقشه

ا وخزرج له قبيلو څخه وو. له همدغه ځايه يثرب تـه د مـسلمانانو د هجـرت مقدمـه برابره شوه.

بت پرستانو د اسلام د پراختيا د مخنيـوی پـه خـاطر، ډول ډول کارونـه ترسـره کول خو له دې سره سره بياهم ورځ پـه ورځ د حـضرت محمـد(ص) د پلويـانو شـمېر زياتيده. په پای کې کافرانو پرېکړه وکړه چې دشپې لـه خـوا حـضرت محمـد(ص) پـه خپل کور کې ووژني. حـضرت محمـد (ص) د خـدای(ج) لـه لـوري د دوی لـه دغـې پرېکړې څخه خبر شو. له همدې امله په دې شپه حـضرت علـی(رض) د ده پـه بـستره کې بيده او په دې ډول د مشرکينو دسيسه ناکامه شوه. حضرت محمد(ص) په پټه لـه کوره ووت او د حضرت ابوبکر صديق (رض) په ملګرتيا يې يثرب ته هجرت وکړ. لـه دې وروسته د يثرب نوم په (مدينه منوره) واوښت. لـه مکـې معظمـې څخـه مـدينې منورې تـه د حـضرت محمـد(ص) هجـرت د ٦٢٢ميلادی کـال سـره برابـر و چـې دمسلمانانو د تاريخ مبدا ګڼل کيږي.

د پيغمبر(ص) جګړه او ويني تويونه نه خوښيدل. ليکن له اسلام څخـه ددفـاع او د اسلام د مبين دين د دښمنانو له منځه وړلو لپاره مجبور و چې جهاد وکړي. له دې کبله په مدينه منوره کې يې د مهاجرينو او انصارو څخه يو لوی پوځ تشکيل کړ. هغه مهمې غزاګانې چې په خپله حضرت محمد (ص) په هغو کې برخه درلوده د بدر، احد او خندق له غزاګانو څخه عبارت دي. همدارنګه د هجرت په اووم کـال حـضرت پيغمبـر(ص) د

روم، حبشي، مصر او ایران پادشاهانو ته لیکونه واستول او هغوی یې اسلام ته را دعوت کړل. ځینو پاچاهانو که څه هم په څرګند ډول اسلام ونه منلو خو بیا یې هم د حضرت محمد(ص) استازي په ډېر درناوی سره رخصت کړل. یوازې د ایران پاچا خسروپرویز د استازي او پیغام بې احترامي وکړه چې په خپله سزا ورسیده.

د اسلامی دعوت استقبال له یوې ورځې نه بلې ورځې ته زیاتیده خو ددې سره سره د قریشو کافرانو بیا هم له مسلمانانو سره له مخالفت څخه لاس نه اخیسته.حضرت محمد(ص) د مسلمانانو یو لوی لښکر جوړ کړ او د مکې معظمې پر لور وخوځیده. مسلمانانو د جګړې پرته د مکې معظمې ښار فتح کړ.

ابوسفیان چې په مکه معظمه کې د مخالفینو مشر و، د اسلام دیپاوړي پوخ په لیدوسره په دې پوه شو چې مقاومت ګټه نه کوي نو خبرې خپورکړ چې دی مسلمان شوی دی. په ده پسې نور مخالفان هم تسلیم شول. په دی ډول مسلمانانو بې جګړې مکه معظمه فتح کړه.

د مکې معظمې له فتحې وروسته حضرت محمد(ص) کعبې شریفې ته راغی. د کافرانو بتان یې له هغه ځایه لیرې کړل او د اسلام بیرغ یې د هغې له پاسه ورپاوه.

د اسلام ستر پیغمبر په ٦٣کلنۍ کې د هجرت په یوولسم کال په مدینه منوره کې له دې نړۍ رحلت وکړ. هغوی د نورو خلکو غوندې عادي ژوند کاوه. کور، کالي او ډوډۍ یې عادی او ساده و. هېڅکله یې ځان تر نورو غوره نه بللو. د دوستانو او مومنانو په وړاندې ډېر مهربان او د دښمنانو او کافرانو په وړاندې ډېر سخت و. ماشومان وربandې ګران و. په ښځو او د خپلې کورنۍ په غړو باندې ډېر مهربان و.

د ټولګۍ د ننه فعالیت:

د ډله ییز کار په بهیر کې د کیڼې خوا لیکنې دښۍ خوا له اړونده لیکنو سره ونښلوئ.

- حضرت علي(رض) — د هجرت په وخت کې د حضرت محمد(ص) په بستر کې بیده شو.
- ٦٢٢میلادی . — حضرت محمد(ص) د خدای تعالی له رحمت سره یو ځای شو (رحلت یې وکړ).
- د ٦٣کلنۍ په عمر — له مکې معظمې څخه مدینې منورې ته د حضرت‌محمد(ص) هجرت او د مسلمانانو د تاریخ مبدأ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. مسلمانانو کوم ځای ته هجرت وکړ، او ولې؟
۲. د قریشو کافرانو د مسلمانانو پر خلاف په خپل منځ کې څه ډول تړون وکړ؟
۳. غزا یعنی څه؟
۴. حضرت محمد(ص) کومو پاچاهانوته د اسلام د دعوت لیکونه ورواستول؟ کوم پاچا د پیغام او استازي بی عزتي وکړه؟
۵. مکه معظمه څه ډول فتح شوه؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

حضرت محمد (ص) څه ډول ژوند کاوه؟ په دې هکله یو مطلب ولیکئ او په ټولګي کې یې وواياست.

....
....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵ لوست

خلفای راشدین

حضرت ابوبکر صد یق (رض)

له ۱۱ تر ۱۳ هجری کال پورې

موخې:
- د ابوبکر صدیق (رض) له ژوندانه سره د زده کوونکو آشنایي.
- په زده‌کوونکو کې د سر ښند نې د روحیې پیاوړتیا

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	مرتد	هغه څوک چې د اسلام له دین څخه اوښتي وي
۲	صحیفه	لیک، کتاب، ورځپانه رساله د نازل شویو الهي حکمونو ټولګه
۳	بیعت	پیروي کول تړون کول. ژمنه کول
۴	خلافت	ځای ناستیتوب، د اسلامي هیواد واکمنی
۵	مشوره	سلا کول

- حضرت محمد(ص) څه ډول ژوند کاوه او څه وخت یې رحلت وکړ؟
- حضرت ابوبکر صدیق(رض) څه ډول خلافت ته ورسیده او کوم کارونه د هغه په زمانه کې تر سره شول؟

د حضرت محمد (ص) له رحلت نه وروسته مهاجرین او انصار د سقیفه بنی ساعده په نوم یو ځای کې سره راټول شول چې د مسلمانانو د چارو د ښه تنظیم لپاره ، یو ښه خلیفه وټاکي. دیو لړ خبرو اترو او مشورو وروسته د هجري قمري په یوولسم کال د ربیع الاول په میاشت کې حضرت ابوبکر صدیق (رض) د خلیفه په توګه وټاکل شو او ټولو انصارو او مهاجرینو د زړه له کومې له هغه سره بیعت وکړ.

د حضرت ابوبکر صدیق(رض) په زمانه کې کوم کارونه تر سره شوي دي؟

حضرت ابوبکر صدیق(رض) د اسلام په لارکې زښت زیات کارونه سرته رسولي دي لکه:

- هغه چاچې دزکات له ورکړې څخه سر غړونه کوله هغوي یې د زکات ورکولو ته اړکړل، په ډېر لوړ او عالي تدبیر سره یې د اسلام دین ته مشرکین راوبلل او مرتدانو ته یې د دوی د شو مو عملونو سزاور کړه.
- حضرت ابوبکر صدیق(رض) د قرآن شریف هغه مبارک آیاتونه او سورتونه چې په بېلابېلو پاڼو کې لیکل شوي و په صحیفو کې راټول کړل. د حضرت ابوبکر صدیق(رض) د خلافت په وخت کې داسلام د خپریدو لارې د حجاز (سعودی عربستان) ټولو شمالي سیموته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دشام په نامه یادیدې او د سوریې، لبنان، اردن او نني فلسطین څخه عبارت دي او همدارنګه د بین النهرین (عراق) سیموته، پرانیستل شوې.

حضرت ابوبکر صدیق(رض) په دیارلسم هجري قمري کال کې لـه دوو کلونـو او دریـو میاشتو خلافت نه وروسته د (٦٣)کلنۍ په عمر وفات شو او په نبـوی روضـه کـې خـاورو ته وسپارل شو.

د ټولګي د ننه فعالیت:

د زده‌کوونکو هره ډله دې د خپل منځي خبرو اترونه وروسته د لوســت لنډیزپــه ټــولګي کــې ووايي .

....

....

پوښتنې:

١. حضرت ابوبکر صدیق (رض) څه ډول خلافت ته ورسیده؟
٢. د حضرت ابوبکر صدیق (رض) د خلافت په زمانه کې کوم کارونه تر سره شول؟
٣. لاندې سم عبارت د (ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري سره ونښیاست.

- ♦ حضرت ابوبکر صدیق (رض) په ١٢ هجري قمري کال کې خلافت ته ورسید.(   )
- ♦ حضرت ابوبکر صدیق (رض) د ٦٣کلنۍ په عمر وفات شو.(   ).
- ♦ حضرت ابوبکر صدیق (رض) ته له دې کبله چې د حضرت محمد (ص) هره خبره به يې تصدیقوله د حضرت محمد (ص) له خوا د(صدیق) لقب ورکړی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳٦ لوست

حضرت عمر فاروق(رض)

(له ۱۳ نه ۲۴ هـ پورې)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	اصحاب	یاران، هغه مسلمانان چې حضرت محمد (ص) یې لیدلی او خبرې یې ورسره کړې وي.
۲	پوړ	مقام، منزلت

موخې:
- د حضرت عمر فاروق (رض) د ژوندانه سره آشنایي.
- د ښو او بدو تر منځ د قضاوت درک.
- ټولنې ته د صداقت او خدمتګارۍ د روحیې پیاوړتیا.

- حضرت عمر فاروق(رض) څه ډول خلافت ته ورسید؟
- کوم کارونه د حضرت عمرفاروق(رض) په وخت کې تر سره شول؟

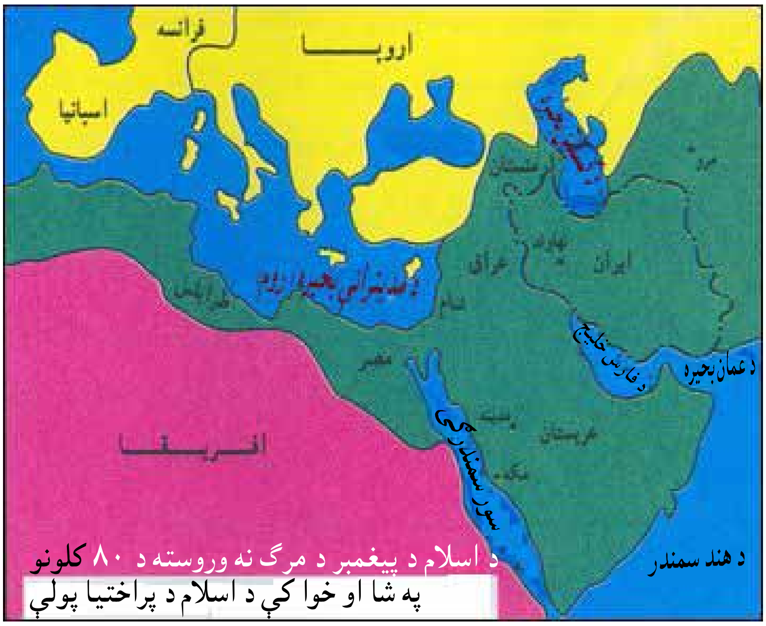

د اسلام د پیغمبر د مرگ نه وروسته د ۸۰ کلونو په شا او خوا کې د اسلام د پراختیا پولې

حضرت عمر(رض) د بعثت په شپږم کال په خرګند ډول د اسلام په دین مشرف شو. د ده دغه کار مشرکین سخت په وېره کې واچول.

کله چې حضرت ابوبکرصدیق(رض) ناروغ شو، نو د خپل ځای ناستي په هکله یې له خپلو اصحابو کرامو سره مشوره وکړه. د مشورې په پایله کې ټولو اصحابو کرامو دغې سپېڅلي او درنې دندې ته حضرت عمر (رض) وټاکلو. کله چې حضرت ابوبکر صدیق(رض) په دې هکله د خلکو موافقه او رضایت تر لاسه کړو یو فرمان یې ولیکلو تر څو هغه د ده د مړینې وروسته د مسلمانانو په وړاندې ولوستل شي. په دې ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عمر(رض) د حضرت ابوبکر صدیق(رض) له مړینې وروسته د هجرت په دیارلسم کال د خلافت درنده او سپیڅلې دنده په غاړه واخیسته.

د دویم خلیفه په زمانه کې څه ډول کارونه تر سره شول؟

هغه کارونه چې پدې زمانه کې تر سره شوي دي عبارت دي له:

۱. د اسلامي خلافت لمن مصر، شام، ایران، عراق او دافغانستان لویدیځو او سویل لویدیځو پولو ته پراخه شوه.

۲. د خلافت په چوکاټ کې د ننه سیمو د اداره کولو لپاره منظم دفترونه منځته راغلل او د لومړي ځل لپاره بیت المال (خزانه) او مالیاتي اداره جوړه شوه.

۳. د چارو د تر سره کولو لپاره پاک او پرهیزګاره کسان مقرر شول.

۴. د خلکو دژوندانه د ښه کیدو لپاره لارې، پلونه، دیني مدرسې، جوماتونه او نوي ښارونه جوړ شول.

۵. د حضرت محمد (ص) د هجرت نېټه د مسلمانانو د تاریخ مبدا وټاکل شوه.

لنډه داچې هر چا کولای شول چې په آسانۍ د دوی سره ووینې.د شپې له پلوه به یې ګزمه کوله تر څو د خلکو له احوال څخه خبر شي. د قضاوت په برخه کې یې د خپل اولاد او پردي تر منځ توپیر نه کاوه.

په حضرت عمر (رض) باندې د ذی الحجې د میاشتې په ۲۷ نېټه په داسې حال کې چې په نبوي جومات کې د سهار په لمانځه ولاړو، ناڅاپي د یوه مجوسی (آتش پرست) مر یي له خوا چې (ابولولو) نومیده او په زهرو لړلې توره ورسره وه، برید وشو چې د ټپي کېدو له کبله بې هوښه شو. کله چې په هوښ راغی نو ٦کسه یې وټاکل چې د ده له شهادت نه وروسته یو له دوی څخه خلیفه وټاکي.

حضرت عمر(رض) د لس کاله او پنځه میاشتې خلافت نه وروسته د هجرت په (۲۴)کال د (٦۳) کلنۍ په عمر، د شهادت لوړ پوړ ته ورسید او د حضرت محمد(ص) د زیارت تر څنګ خاورو ته وسپارل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

تر خپل منځي خبرو وروسته په ډله ییز کار کې لاندې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ .

د اسلامي خلافت لمن په ټول عراق،ایران،دافغانستان لویدیځ او سهیل لویدیځ سرحد،شام او د مصر په ځمکو کې پراخه شوه.	هغه کارونه چې د دویم خلیفه په وخت کې تر سره شویدي.	؟
؟	؟	؟

پوښتنې:

په ډله ییز کار کې د پو ښتنو ځوابونه په ټولګي کې وړاندې کړئ.

١. بیت المال څه وخت د څه لپاره منځته راغی ؟

٢. مالیاتي دفترونه د څه لپاره جوړ شول؟

٣. حضرت عمر فاروق(رض) څه ډول شخصیت و؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

د لویانو او دوستانو په مرسته،راتلونکی لوست ولولئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ لوست

حضرت عثمان^(رض)

(له ۲۴ نه ۳٦هجري پورې)

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	فتح	د سیمې لاندې کول، د جګړې ګټل، بریالیتوب
۲	حلم	صبر، حوصله، برده باري

موخې:
د حضرت عثمان ^(رض) د خلافت له زماني سره د زده کوونکو آشنايي.
د خدمت کولو او د اسلام په لارکې د مال شيندلو د روحيې پياوړتيا.

ـ حضرت عثمان ^(رض) څه ډول خلافت ته ورسيد؟
ـ ددريم خليفه په وخت کې کوم کارونه تر سره شول؟

د حضرت عمر^(رض) له شهادت نه وروسته همغه شپږکسه (حضرت عثمان(رض)، حضرت علی^(رض)، حضرت طلحه^(رض)، حضرت زبير^(رض)، حضرت عبدالرحمن بن عوف^(رض)، حضرت سعد بن وقاص^(رض)) د اسلامي شورا په نامه سره راټول شول. پس له درې ورځو مشورو يې حضرت عثمان^(رض) د خليفه په توګه وټاکه.

ـ حضرت عثمان ^(رض) خپله ټوله شتمني د اسلام د دين د خپريدو په لارکې په مصرف ورسوله.
ـ هغه بلوا ګانې چې د خلافت په ګوټ ګوټ کې يې سر راپورته کړی و، په دې وخت کې له منځه يوړل شوې.
ـ قرآن کريم چې د ابوبکر صديق^(رض) په زمانه کې راټول شو، د حضرت عثمان^(رض) په زمانه کې په صحيفو کې وليکل شو او اسلامي فتح شوو ځايونوته وليږل شو.
ـ دوه ډوله فتحې د مسلمانانو په برخه شوې:

الف : د هغو سيمو دويم ځلي فتح چې د حضرت عمر ^(رض) په وخت کې فتح شوي وې، خو د ده له شهادت څخه وروسته يې بلواګانې کړي وې لکه: رې (تهران) همدان، سکندريه او آذربايجان.

ب : د نوو ځمکو فتح کول لکه: د کوچنۍ آسيا (ترکيه) او د شمالي افريقا ځيني سيمي همدارنګه د قبرس جزيره چې د روميانو په لاس کې وه، فتح او د افغانستان ډيرې سيمې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت کې د اسلام په مبارک دین مشرفې شوې. بحري قوه پـه دې وخـت کـې منځتـه راغله.

د حضرت عثمان (رض) د خلافت په وروستیو کلونو کې ځینـو کـسانو د دوی لـه حلـم څخه ناوړه ګټه پورته کړه او د اختلافاتو زیاتېدلو ته یې لمن ووهله، تر دې حـده پـورې چـې مخالفان د دریم خلیفه کورته ورپورته شول او هغه یې په داسې حال کې چې د قـرآن شـریف په تلاوت بوخت و، په شهادت ورساوه.

حضرت عثمان(رض) دولس کاله خلافت وکړ او د هجرت پـه ۳۶ کـال یـې خلافـت پـای ته ورسید.

په ډله ییز کار کې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک کړئ .

هغه کارونه چې د دریم خلیفه په زمانه کې سرته ورسیدل.

دریم خلیفه خپله ټوله شتمنی د اسلام د خپریدو په لار کې ولګوله.	؟	؟	؟

پوښتنې:

۱. د حضرت عثمان (رض) د خلافت وخت څو کاله و؟

۲. د دریم خلیفه په زمانه کې د افریقا کومې برخې فتح شوې؟

۳. حضرت عثمان (رض) څه ډول خلافت ته ورسیده؟

۴. سم عبارت د (ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري سره په نښه کړئ.

- حضرت عثمان (رض) له ۲۴-۳۶ هه پورې خلافت وکړ.(   ).
- د تهران، همدان او اذربایجان ځمکې د دریم خلیفه په وخت کې د دویم ځل لپاره فتح شوې (   ).
- حضرت عثمنان (رض)، ۱۲ کاله خلافت وکړ او د هجرت په ۳۶ کال په شهادت ورسید(   ) .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۸ لوست

حضرت علی (رض)

له۳٦-۴۰ هـ پورې

له لاندې لغتونو اصطلاحاتو سره آشنا شئ

۱	قصاص	وژونکی ته د قتل یا وهونکی ته دوهلو په سبب ورته جزا ورکول
۲	شهادت	د الله پـه لار کـې وژل کیدل
۳	بشپړ	تکمیل، مکمل، پوره

موخې:
- د حـضرت علـی(رض) دخلافـت لـه دورې سـره د زده کوونکـو آشنايي.
- د زده کوونکو آشنايي له هغو کارونو سره چې پـه دې دوره کـې تر سره شوي دي.
- دغوره ټکو د جلا کولو دمهارت پيداکول.
- د عدالت د ټينګښت په هکله هلې ځلې.

- حضرت علی (کرم الله وجهه) څه ډول خلافت ته ورسيد؟
- د څلورم خليفه په زمانه کې کومې پېښې رامنځته شوې؟

د حضرت عثمان(رض) له شهادت نه وروسته، مهاجرينو او انصارو په ډير شوق د حضرت علي(کرم الله وجهه) سره بيعت وکړ. حضرت علي(رض) کوفـه (عـراق) د خلافـت مرکز وټاکه او د حضرت محمد(ص) د ژوندانه ساده ډول يې د نورو خليفـه ګـانو پـه څېر غوره کړ.

د حضرت علي(رض) د خلافت پـه دوره کـې ټولـو اسـلامي هېوادونـو پرتـه د شـام (سوريې) څخه د هغه پيروي کوله. په هغه زمانه کې حضرت معاويـه(رض) د ابوسـفيان زوی د شام حاکم و. حضرت علي(کرم الله وجهـه) هغه د مرکزي اسلامي حکومـت سـره يووالي ته رادعوت کړ. داچې معاويه د هغه دعوت ونه مانه، حضرت علي(رض) هغـه د شام د حکومت څخه ګوښه او ليرې کـړ. معاويـه د هغـه لـه امـر څخـه سـرغړونه وکړه. همدارنګه حـضرت بـي بـي عايـشه(رض)، طلحـه(رض) زبيـر(رض) او معاويـه(رض) غوښتل هغه کسان چې حضرت عثمان(رض) يې پـه شـهادت رسـولی دی، ژر قـصاص شي. خو څلورم خليفه ويل کله چې وضع آرامه شي، د حضرت عثمان(رض) قاتلانو ته به جزا ورکـړی شـي. لـه دې کبلـه و چـې د جمـل[۱] جګـړه ونـښته او د حـضرت علي(رض) په ګټه تمامه شوه. حضرت علی (رض) د حضرت بي بي عايشه احترام وکړ او د خپل ورور محمد بن ابوبکر سره يې مديني منورې ته وليږله.

---

(۱) : دې جګړې ته ځکه د جمل جګړه وايي چې حضرت بی بی عايشه (رض عنها) په اوښ سپره وه او په عربي ژبه کې جمل اوښ ته وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنگه د حضرت علي(رض) او معاويه ترمنځ په صفين کې جګړه ونښته. څرنګه چې د حضرت علي(رض) د پلويانو برى حتمي و، معاويه (رض)د عمرو بن عاص(رض) څخه وغوښتل چې يوه لارهچاره ولټوي. د عمرو بن عاص په وړانديز، د معاويه ټولو لښکرو د قرآن کريم پاڼې پورته کړې او ويې ويل ((موږ ټول د دغه کتاب پيروان يو نو ځکه بايد په خپلو منځو کې سره ونه جنګيږو.)) له دې کبله داسې پرېکړه وشوه چې له هر لوري څخه دې پلاوى وټاکل شي. هر څه چې هغه ووايي، حضرت علي(رض) او معاويه دې ومني. د معاويه پلاوى عمرو بن عاص د حضرت علي(رض) پلاوى ابو موسى اشعري وغولاوه او هغه ته يې وويل چې موږ دواړه له خلافت څخه ليرې کوو. ابو موسى ورسره ومنله. لومړى ابوموسى له خلافت څخه د حضرت علي(رض) ګوښه کيدل اعلام کړل، خو عمرو بن عاص دخپلې ژمنې خلاف داسې اعلام وکړ چې معاويه د مسلمانانو خليفه دى. په دې وخت کې د حضرت علي(رض) يو شمېر پلويانو له ده څخه سر غړونه وکړه او معاويه يې هم په خلافت ونه منلو. دغو خلکو ته خوارج وايي. دوى د مسلمانانو په وژلو لاس پورې کړ. حضرت علي(رض) مجبور شو چې له هغوى سره په نهروان کې مقابله پيل وکړي.

د خوارجو له ماتې څخه وروسته له دوى څخه درې تنو په خپل منځ کې تړون وکړ چې په يوه ورځ کې حضرت علي، (رض) معاويه او عمرو بن عاص ووژني. له دې درې تنو څخه يوازې عبدالرحمن ابن ملجم چې د حضرت علي(رض) په وژلو مامور شوى و، د روژې د مياشتې په ۱۹سهار يې چې د هجرت د (۴۰) کال سره سمون خوري د کوفې په جومات کې د لمانځه کولو په حال کې په حضرت علي(رض) باندې په زهرولړلې تورې سره وار وکړ چې د همدې ټپ څخه دوه ورځې وروسته په شهادت ورسيده. د ده د خلافت دوره کابو پنځو کلونه ورسيده.

حضرت علي(رض) د علم، تقوا، قناعت، ښو او لوړو اخلاقو څښتن و. د ده د خلافت دوران سرتر پايه مبارزه وه. خو له دې سره سره هغه وکړاى شول چې په دې موده کې عدالت ټينګ کړي او د ظلم پر خلاف په ټينګه مبارزه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګی د ننه فعالیت:

په ډله ییز کار کې لاندې تش ځایونه په مناسبو جملو سره ډک او بشپړ کړئ.

حضرت علي(رض) د علم لرونکی او ....

پوښتنې:

۱. عمرو بن عاص څه ډول سړی و او د ده عمل څه پایلې رامنځته کړې؟

۲. سم عبارت د(ص) په توري او ناسم عبارت د (غ) په توري په نښه کړئ.

- حضرت علي(رض) د خلافت مرکز له مدینې څخه عراق ته نقل کړ ( ).
- حضرت علي(رض) د بدر، احد او خندق په جګړو کې له ځانه مېړانه وښوده ( ).
- حضرت علي(رض) لومړنی کوچنی و چې اسلام یې راوړ.( )

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسو د زياتو معلوماتو لپاره

په افغانستان کې د اسلام دين خپريدل

په پخواني افغانستان کې ځانګړو محلي او ملوک الطوايفي حکومتونو وجود درلود. محلي حاکمانو به په خلکو ظلم کاوه. د ډول ډول عقيدو شتون لکه: زردشتي، بودايي او برهمني خلک له زياتو ستونزو سره مخامخ کړي وو. کورنيو جګړو او بې اتفاقيو زموږ د هېوادوالو ملي وحدت ته زيان رسولی و. د علم او صنعت پر مختګ ته هم پام نه کېده. د هېواد اقتصادي، ټولنيزه او فرهنګي وضع ورځ په ورځ خرابيده. له دې کبله د هېواد اوسيدونکي له دې وضعې څخه سخت ناراضي وو.

نيکمرغي داده چې د دويم خليفه په وخت کې زموږ د هېواد په لويديځو او جنوب لويديځو برخو کې د اسلام سپيڅلی دين خپور شو او وروسته د دريم خليفه په زمانه کې د اسلام دين تر کابل پورې راورسيد. يوازې کابل شاهانو(کوچنيو کوشانيانو) د خپل واک او پاچاهۍ دساتلو په خاطر يو څه وخت په مکر، حيله، او جګړو تېر کړ. خو کله چې پوه شول چې د مقاومت طاقت نه لري، نو مسلمانانوته تسليم شول او کابل د مسلمانانو په لاسونو فتح شو.

کله چې کابل د مسلمانانو لاسته ورغی، اسلام ته د دعوت لاره خلاصه شوه او په لږه موده کې د افغانستان د زياترو سيمو اوسيدونکي د اسلام په مقدس دين مشرف شول او ټول د توحيد تر کلمې لاندې راټول شول. پس له هغې ددې هېواد مسلمانانو د اسلام د دين د خپريدو په لار کې د هند[1] په نيمه وچه (د سلطان محمود غزنوی، سلطان غياث الدين، سلطان شهاب الدين او احمد شاه باباد واکمنيو پر مهال) او نورو سيمو کې زياتې ستونزې وزغملې او ډېر برياليتوبونه يې تر لاسه کړل.

(۱) هندوستان او پاکستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹ لوست

د بشر حقوق

لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشناشئ

۱	تبعید	یو څوك په زوره له وطنه شړل
۲	تابعیت	پـه چاپسې تلـل او اطاعـت کول
۳	نژاد	قومیـت، اتنیکـي ډلـه یـا جمعیت.

موخې :
- زده‌کوونکي دې د بشري حقونو له نړیوالې اعلامیې سره آشنا شي.
- زده‌کـوونکي دې لـه هغې اعلامیـې څخـه د ځـان پـه ګټـه کـار واخیستی شي.

- د بشري حقونو اعلامیه څه شی او څه وخت منځته راغله؟
- په بشري حقونو کې کوم موضوعات شامل دي؟

د بشر حقوق د انسان هغو حقونوته ویل کیږي چې انسان پرته له نـژادي، مـذهبي او سیاسي تړاو څخه یوازې د یو انسان په توګه له هغې څخه بـرخمن وي او هېڅـوک نـه شي کولای چې په خپل سر هغه نادیده وبولي او یايې سلب کړي. کـه څـه هـم د بـشري حقونو مفکوره اوږد تاریخ لري خو په څرګند ډول دغه اصـطلاح د لـومړي ځـل لپـاره د انګلستان د بشري حقونو په اعلامیه کې یاده شوه. وروسته بیا د امریکا د متحده ایـالتونو د ویرجینیا د ایالت د بشري حقونو په منشور او هم د امریکا د متحده ایالتونو د خپلواکۍ په اعلامیه او تر هغه وروسته د فرانسې د بشري حقونو او د اتباعو د حقونو په اعلامیه کې ور داخل شوه.

د دویمې نړیوالې جګړې له پای ته رسیدو وروسـته چـې پـه هغـه کـې پـه میلیونونـو انسانانو خپل ژوند له لاسه ورکړ او بشري نړۍ ته زیات زیانونه ورسیدل، د ملګرو ملتونو غړو هېوادونو د بیا دغسې جګړه یېزو دردوونکـو پېـښو د مخنیـوي پـه خـاطر د بـشري حقوقو اعلامیه برابره او د ملګرو ملتونو د عمومي ټولنې له لارې په ۱۳۲۶ لمریـز کـال چې ۱۹۴۸ میلادي کال سره سمون خوري، تصویب شوه. دغه اعلامیه یـوه سـریزه او ۳۰ مادې لري چې له ځینو څخه یې دلته یادونه کوو.

- ټول انسانان د حیثیت او حقونو له مخې سره برابر دي نو باید چـې د وروروولـۍ پـه روحیه یو له بل سره ژوند وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- هر څوک کولای شي بې له هېڅ ډول توپير څخه په ځانګړې توګه د نژاد، رنګ، جنس، ژبې، دين، سياسي عقيدې، مليت، شتمنۍ او داسې نورو له ټولو حقونو څخه برخمن شي.
- هر څوک د ژوند، آزادۍ او ځاني امنيت حق لري.
- هېڅوک نه شي کولای چې څوک په مريیتوب کې وساتي. د مريانو پلورل او پېرودل منع دي.
- هېڅوک بايد شکنجه نه شي.
- هېڅوک بايد په خپل سر توقيف، بندی او يا تبعيد نه شي.
- هرڅوک حق لري چې د خپل هېواد په دننه کې ازاد تګ راتګ وکړي او د اوسيدو ځای ځانته غوره کړي.
- هر څوک حق لري چې تابعيت ولري.
- هرڅوک حق لري چې له زده کړې او روزنې څخه برخمن شي.
- هرڅوک حق لري چې کار وکړي، بې له توپير څخه مساوي معاش تر لاسه کړي، او استراحت او تفريح وکړي.

زموږ هېواد افغانستان اړتيا درلوده چې د وروستنيو دريو لسيزو د جګړو په جريان کې په کنډوالو بدل شو او زيات انساني زيانونه يې وزغمل، چې د بشريت پر خلاف د جنايتونو د بندولو په خاطر د (افغانستان د بشري حقوقو مستقل کميسون) تر نامه لاندې يوه ځانګړې ټولنه جوړه کړي. په همدې اساس د بن د پرېکړه ليکونو له مخې د ۱۳۸۱ لمريز کال د جوزا د مياشتې په ۱٦ دغه کميسيون د کابل په ښار کې جوړ شو. دغه کميسيون هغه وخت قانوني اعتبار پيداکړ چې د هغه د منځته راتلو او فعاليت اړتياد هېواد د اساسي قانون په (۵۸) ماده کې انعکاس وموند.

دولت په هېواد کې د بشری حقونو د رعايت کولو او له هغې څخه د ملاتړ او څارنې په خاطر د افغانستان د بشري حقوقو کميسيون جوړ کړ. هر سړی کولای شي چې د خپلو بشري حقونو د تر پښو لاندې کيدلو په صورت کې دغه کميسيون ته شکايت وکړي. کميسيون کولای شی چې د وګړو د تر پښو لاندې شويو بشري حقوقو په صورت کې هغه قانوني مراجعو ته وليږي. د هغوی له حقونو څخه د دفاع

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لار کې له هغوی سره مرسته وکړي. د دغه کمیسیون تشکیل او د فعالیت ډول د قانون په واسطه تنظیمیږي.

د ټولګي د ننه فعالیت:

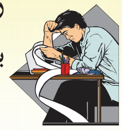

زده کوونکي دې په څو ډلو د وېشل شي او هره ډله دې د بشر د حقونو ۲ مــادې برابرې او نورروته دې شرح کړي.

پوښتنې:

۱. د بشرد حقوقو نړیواله اعلامیه څه وخت منځته راغله؟
۲. د بشر د حقونو اعلامیه څو مادې لري؟
۳. د نړۍ په هېوادونو کې د بشر د حقونو د اعلامیې پلي کول څه ګټه لري؟
۴. د بشر د حقوقو د اعلامیې پنځه مادې ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰ لوست

د ژوندانه چاپېریال

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شی

۱	چاپېریال	زموږ شا او خوا سیمه د انسانانو،څناورو او نباتاتو د ژوندځای
۲	جوخت	یو ځای، یو وخت

موخې:

– زده‌کوونکي دې د ژوندانه له چاپېریال سره آشناشي.

– چې وکړای شي د ژوندانه د چاپېریال لـه ککړتیا څخه مخنیوی وکړي.

– د ژوندانه چاپېریال څه شی دی؟

– موږ د ژوندانه د چاپېریال په وړاندې څه مسؤولیت لرو؟

په هرځای کې چې ژونـدي موجـودات (انـسان، حیوان او بوټي یا نباتات) ژوند او وده کوي، هغې ته د ژوندانه چاپېریال ویل کېږي. موږ باید د خپل ژوند چاپېریـال تـه زیاتـه پاملرنـه وکـړو. پـاک او معطره یې وساتو او ښکلی یې کړو.

د انسانانو فعالیتونـه د ژوندانـه لـه پیـل څخـه همېشه د اوسیدو په چاپېریال کـې د بـدلون لامـل ګرځیـدلي دي، خـو پـه دې وروسـتیو کـې ددې فعالیتونو اغیزه ډېر تېزه او ځانګړې شـوې ده چـې یو شمېر لاملونه یې په لنډه توګه توضیح کوو.

الف) د نفوسو زیاتوالی: د ملګرو ملتونو له څېړنو او سر شمېرنې څخه څرګنـدیږي چې د ځمکې په کره کې په هره ثانیه کې (۳) تنه زیاتیږي. په دې ترتیب په ۲۵ کلـو کې نفوس کابو دوه برابره کیږي.

انسانان کور، کالیو او ډوډۍ ته اړتیا لري چې په مستقیم او یا پـه غیـر مـستقیم ډول یې له ځمکنیو منابعو څخه تر لاسه کوي. د نفوسـو لـه زیـاتوالي سـره جوخـت اوبو، د سون موادو، خوړو او داسې نور و اړینو توکو تـه هـم د بـشر اړتیـا ډېـره او ددې شیانو لګښت زیاتیږي. که چېرې د دې شیانو د تولید منابعو ته پاملرنه ونه شي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

امکان لري چې د ژوندانه د چاپېريال د ککړتيا او يا ددې زېرمو د کميدو او له منځه تللو لامل شي.

ب) **د سون موادُ**: په نړۍ کې هرکـال ۵,۵ مليـارده ټنـه د سـون مـواد سـوزول کيږي. ددې مواد ولوګی هواته پورته کيږي او د اوسيدو چاپيريال ککړوي.

ج) **په ښارونو کې مېشته کيدل**: په ښارونو کې دنفوسو زياتيدل نه يـوازې دا چـې د بيکارۍ او فقر سبب ګرځي بلکې د ککړتيا او د خځلو د زياتيدو سبب هم کيـږي چې په دې ترتيب د ژوندانه د چاپيريال د ناولتيا لامل ګرځي.

د) **صنعت**: د صنعت زياتيدل هم د چاپيريـال د بـدلون د ګرنـدي کيـدو سـبب ګرځي. د صناعتي کارخانو لوګي هوا ککړ وي او د ځمکې د کرې تودوخه زيـاتوي او صنعتي خځلې د چاپيريال د ککړتيا سبب ګرځي. له دې کبله انسانان مـسؤوليت لري چې:

- د ژوندانه د محيط له ککړتيا او تخريب څخه مخنيوی وکړي.
- د سولې په ساتلو او د ټوليز امنيت په ټينګولو کې کوښښ وکړي.
- د ټولنې نور خلک د ژوندانه د چاپيريال په هکله وپوهوي.
- له ځمکنيو منابعو څخه سمه، معقوله او منطقـي ګټـه واخلـي او د راتلـونکي نـسل اړتياوې هم په پام کې ونيسي.

د ټولګي د ننه فعاليت:

په ډله‌ييز کار کې لاندې اصطلاحات تعريف کړئ.

۱. د اوسيدو چاپېريال : ....

۲. نفوس : ....

پوښتنې:

۱. د هغو عواملو نومونه واخلئ چې د چاپيريال دبدلون سبب ګرځي؟
۲. د نفوسو زياتوالی څرنګه د چاپيريال د ککړتيا او بدلون سبب ګرځي؟
۳. د سون مواد څرنګه د چاپيريال د ککړتيااو بدلون سبب ګرځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ لوست

دخــانــيــات

له لاندې لغتونو او اصطلاحاتو سره آشنا شي

۱	بنياد	بنسټ
۲	عواقب	د عاقبــت جمــع، د کارپای

موخه:

ـ د دخانياتو د زيانونو پېژندل او له هغه څخه ځان ژغورل.

- د دخانياتو استعمالول څه ستونزې منځته راوړي؟
- د دخانياتو له استعمال څخه څه ډول مخنيوی کولای شو؟

هغه څه چې له تنباکو څخه جوړيږي او کله کله د دود کولو لپاره په کاريږي او د انسانانو د روږدي کېدو سبب ګرځي، د دخانياتو په نوم يادېږي لکه: چلم، سيګرټ او د خولې او پزې نسوار.

په تنباکو کې د نيکوتين په نامه ماده موجوده ده چې د ا ستعمال په وخت کې د دود په واسطه د وينې جريان ته داخليږي او انسان وربانديې روږدی کېږي.

د دخانياتو مصرفول په انسانانو باندې ناوړه اغېزه لري او د ډول ډول ناروغيو لکه: د تنفسي، هضمي او عصبي جهازونو د ناروغيو لامل ګرځي.

د دخانياتو استعمالول د اسلام په سپېڅلي دين کې حرام او منع دي ځکه چې د انسانانو د رواني ستونزو او اقتصادي زيان لامل ګرځي. پر مونږ ټولو باندې لازمه ده چې خپل ماشومان د دخانياتو له ناوړه راتلونکو زيانونو څخه خبر کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګي د ننه فعالیت:

زده کوونکي دې په درې ډلو وویشل شي. هره ډله دې د دخانیاتو د زیانونو په هکله یو له بله سره مشوره وکړي. بیا دې لاندې پوښتنوته خپل اندونه او ځوابونه ووایي.

پوښتنې:

۱. د دخانیاتو استعمالول څه عواقب لري؟

۲. زموږ په هېواد کې د تنباکو ډېره مروجه طریقه څه ډول ده؟

۳. د دخانیاتو استعمال زموږ په وجود کې د څه ډول ناروغیو لامل ګرځي؟

له ټولګي څخه د باندې فعالیت:

زده کوونکي دې د خپلو لویانو په مرسته د دخانیاتو د زیانونو په هکله یو مطلب ترتیب کړي او سبا دې په ټولګي کې نوروته ووایي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library